

TÜRKİYE SANAT KURUMU (TÜSAK) SEMPOZYUMU

Kültür ve Sanat Platformu

Kültür ve Sanat Platformu

**TÜRKİYE SANAT KURUMU
(TÜSAK)
SEMPOZYUMU**

Nisan 2014 İstanbul

CHP Kùltür ve Sanat Platformu'nun düzenlediği
TÜRKİYE SANAT KURUMU
Sempozyumu

27 Nisan 2014
11:00 - 18:30

AÇILIŞ

Vecdi Sayar

Ercan Karakaş (CHP Parti Meclisi Üyesi, Eski Kùltür Bakanı)
Sencer Ayata (CHP Genel Başkan Yardımcısı)

1. Oturum: (11:00 - 12:30)

Devletin Sanat Kurumları ve TÜSAK

Moderatör: **Zeynep Altıok Akatlı**

Murat Katoğlu (Eski Kùltür Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)

Yücel Erten (Eski Devlet Tiyatoları Genel Müdürü)

Hasan Hüseyin Akbulut (Eski CSO Müdürü ve K.B. Müsteşar Yardımcısı)

Öğle Yemeği (12:30 - 14:00)

2. Oturum: (14:00 - 15:30)

Sanat Alanlarına Kamu Katkısı Nasıl Olmalı?

Moderatör: **Vecdi Sayar**

Orhan Alkaya (Eski İst. B. Şehir Tiyatoları Genel Sanat Yön.)

Serhan Bali (Andante Dergisi Genel Yayın Yönetmeni)

Doç. Dr. Burcu Pelvanoğlu (MSGŞÜ Öğretim Üyesi)

Tuğçe Tuna (Koreograf, MSGŞÜ Öğretim Üyesi)

Kahve Molası (15:30 - 15:45)

3. Oturum: (15:45 - 17:15)

Sivil Toplumun Çözüm Önerileri

Forum: Sanat Örgütleri Temsilcilerinin Görüş ve Önerileri

Moderatör: **Cem Erciyes**

Kapanış: (17:15 - 18:30)

Fikri Sağlar (CHP Parti Meclisi Üyesi, Eski Kùltür Bakanı)

Yer:

The Plaza Hotel - OMEGA Salonu

SUNUŞ

Ercan Karakaş
CHP Genel Başkan Yardımcısı

Bugünün çağdaş dünyasında “gelişme” dendiği zaman kastedilen şey, yalnızca ekonomik büyüme değildir. Gelişme sürecine sosyal, siyasal ve kültürel gelişme de dahildir. Nitekim bizde de Yedinci Beşyılılık Kalkınma Planı, kültürü “kalkınma hamlesinin asli unsuru” olarak tanımlamaktadır.

Görüldüğü gibi, yaratıcı ve barışçı bir toplum ve iyi bir yaşam için kültürel gelişme kaçınılmazdır. Kültür alanını besleyen en önemli öge olan sanatın ve sanatçının devlet tarafından desteklenmesi de kültürel gelişmenin sağlanması için bir zorunluluktur.

Diğer taraftan demokrasiyle kültür arasında da çok sıkı bir bağ olduğu artık yadsınamaz bir gerçektir. Demokratik özgürlükler ortamının bulunmadığı toplumda kültürün gelişip yaygınlaşması ve de bireylerin kültürel yaşama katılımının gerçekleşmesi düşünülemez. Çünkü kültürel gelişme ve yaratıcılık özgür düşünceyle yakından ilişkilidir.

Sanat Özgürlük İster

Bugün Türkiye’de, özgürlük ortamını giderek daraltan ve çoğulcu, katılımcı bir demokrasi ve gerçek anlamda bir hukuk devleti yerine otoriter bir sistemi yerleştirmeye çalışan bir parti, AKP işbaşında bulunuyor.

Hükümet; ifade, örgütlenme, hak arama, gösteri yapma ve basın özgürlüklerini kullanılmaz hale getirmek için her türlü hukuk dışı yolu mübah sayıyor ve Türkiye’yi çağdaş demokratik dünyadan koparmaya çalışıyor.

Kuşkusuz ki, bu yasakçı ve baskıcı ortamda sanatçıların da kendilerini özgürce ifade etmeleri zorlaşıyor. Ülkemizin kültür insanları ve sanatçıları tüm kısıtlama ve baskılara rağmen yine de eser üretmeyi büyük bir özveriyle sürdürmektedir.

Özgür, yaratıcı ve eleştirel sanata ve sanatçıya tahammülü olmayan AKP Hükümeti ve Başbakan her fırsatta sanata ve sanatçılara saldırmakta ve onları kamuoyuna hedef göstermektedir. Oysa Anayasanın 64. maddesi, "Devlet sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur ve gereken tedbirleri alır" demektedir. AKP ise bunun tam tersini yaparak bu açık anayasal hükmü yok saymaktadır.

2003 yılında kültür ve sanat alanının özgünlüğünü yok sayarak Kültür Bakanlığı ile Turizm Bakanlığını -tüm uyarılara rağmen- birleştiren AKP Hükümeti şimdi de "TÜSAK – Türkiye Sanat Kurumu" yasa taslağı ile sanat ve kültürü vesayet altına almak istiyor. Yani sanatı yok etmeyi planlıyor.

Kültür Sanat Kuruluşları ve CHP

Biz CHP olarak ülkemizin bir "kültür ülkesi", toplumumuzun bir "kültür toplumu" olmasını hedefliyoruz. O nedenle, dün iki bakanlığın birleştirilmesine karşı çıktığımız gibi bugün de TÜSAK taslağına karşı çıkıyoruz. Bu konuda sanat kurumları, sanatçı örgütleri ve sanatçılarla dayanışma içerisindeyiz.

CHP'nin sosyal demokrat kültür politikasının temel ilkeleri, düşünsel ve sanatsal ifadenin sınırsız özgürlüğünü savunmak, kültürel çeşitlilikten yana olmak, sanatı ve sanatçıyı desteklemektir.

CHP bu anlayışının gereği olarak; AKP hükümetinin sanatı metalaştırma ve vesayet altına alma girişimlerini de dikkate alarak, sanat kuruluşları ve sanatçılarla iletişimini, işbirliğini ve dayanışmasını daha ileri boyutlara taşımayı kararlaştırmış bulunmaktadır. Bu çerçevede CHP Kültür ve Sanat Platformu'nu oluşturmuş bulunuyoruz.

CHP ile sanatçılar arasında yeni bir iletişim köprüsü kuracağız. Bundan böyle kültür sanat alanının ve sanatçıların tüm sorunlarına, sanatçılarla birlikte çözüm üretmeye çalışacağız.

Bu amaçla, önümüzdeki süreçte bir dizi etkinlik planlanmış bulunuyor. Sempozyum, panel, atölye çalışması, konferans vb. olarak düzenlenecek bu etkinliklerde sanat yasalarını, sanatçı haklarını, telif haklarını, sansür uygulamalarını, korsan yayıncılığı, sanata yapılan kamu desteklerini, yerel yönetimlerin sanat uygulamalarını vb. ele alarak, alternatif çözüm önerilerimizi daha ayrıntılı hale getireceğiz.

İlk çalışmamızı 27 Nisan 2014 tarihinde, TÜSAK Sempozyumu adı altında

gerçekleştirdik. Sempozyuma 100'ün üzerinde sanatçı ve sanat kuruluşu temsilcisi katıldı. Düzenlenen üç oturumda TÛSAK'a ilişkin olarak sunulan 10 tebliğ tartışıldı. Sunulan tebliğleri bu kitapçıkta sizinle paylaşıyoruz.

Sempozyumun içeriğine ve düzenlenmesine yardımcı olan dostlara, konuşmacılara, tartışmacılara ve katılımcılara yürekten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Ekim 2014

KÜLTÜR-SANAT POLİTİKALARI ÜZERİNE ÖZET RAPOR

*Zeynep Akatlı Altıok, Mehmet Aksoy,
Orhan Alkaya, Serhan Bali, Yücel Erten, Vecdi Sayar*

GİRİŞ

Ülkemizde kültür ve sanat politikaları her zaman siyasal iktidarın güdümünde olmuştur. Bu politikalar, iki ana eksen etrafında şekillenmiştir. Bir yanda, Cumhuriyetin resmi kültür politikası ve kurumları, öte yanda kapitalist gelişmenin bir sonucu olan ve pazara endeksli popüler kültür ortamı.

Son 12 yıl içinde, siyasal iktidar Cumhuriyetin kültür politikasını, islami referanslarla donatılmış muhafazakar bir kültür politikası ile ikame etmeye çalışırken, bu yaklaşımın pazar politikaları ile harmanlanması ve kültür alanının özelleştirilmesi yönünde önemli adımlar atılmıştır. Oysa, Anayasamız, sanatın ve sanatçının korunmasını devletin görevleri arasında saymaktadır.

Sosyal demokrat bir kültür politikası, ifade özgürlüğünü ve kültür-sanata ulaşım hakkını temel insan hakları arasında sayar. Bu ilke doğrultusunda, kültür ve sanat üretimi ve dolaşımını bir kamu görevi kabul eder. Kültür ve sanat çalışanlarına özgür çalışma ortamı sağlanması, toplumun kültür ve sanattan uygun koşullarda yararlanabilmesi için kamusal desteği zorunlu görür.

Sosyal demokrat bir yönetim, sanatın özgürlüğünü ve sanat kurumlarının özerkliğini ön koşul olarak kabul etmeli ve bu ilkelerin Anayasal güvenceye kavuşturulmasını hedeflemelidir. Topluma kültür-sanat hizmeti götürülmesinde, devlet, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörün verimli bir işbirliği içinde çalışması hedeflenmelidir. Bu doğrultuda, eğitimin tüm kademelerinde sanatsal üretime ve sanat kültürünün geliştirilmesine önem verilmesi öncelikli hedefler arasında yer almalıdır.

KÜLTÜR VE SANAT KURUMLARI İÇİN ANA ÇERÇEVE

Ana ilke:

Uygar bir ülkede devletin sanata desteği, insana yatırımdır, vazgeçilemez.

Anayasada Kültür ve Sanat:

Bilim ve sanat özgürdür. Kurumları özerktir. Devlet, özerk kurumlar aracılığıyla bilim ve sanatı korur, destekler. Sanat kurumlarının özerkliği, ifade özgürlüğünün ve kültürel çeşitliliğin güvencesidir.

Merkezi yönetim:

Merkezi yönetimin kültür ve sanata ilişkin politikası, siyasal yönlendirmeler içermemeli, bu alanların özgürce gelişimine destek olmayı hedeflemelidir. Bunun yöntemi ise, Özerk bir 'Sanat Kurumu'nun kurulmasıdır. Bu kurumun yönetimi, sanat alanlarında çalışanların demokratik usullerle belirleyecekleri temsilcilere, sanat eğitimi kurumlarının temsilcilerine ve tarafsız uzmanlara bırakılmalıdır.

Çağdaş ve uygar devlet, sanatın özgürce üretilmesini sağlar ama sanatın nasıl olması gerektiğine karışmaz. Sanatın içeriği ve biçimi siyasal iktidarların günlük politikalarının konusu değildir, olamaz. Hükümetlerin ya da yerel yönetimlerin sanat kurum ve kuruluşları için sanat politikası oluşturmaları düşünülemez. Siyasal erk ancak, iktidarların değişikliklerinden etkilenmeyecek kalıcı yönetim politikası ile sanata özgür ortam yaratmakla yükümlüdür.

Özerk Sanat Kurumu:

Bakanlıklara ve yerel yönetimlere bağlı sanat kurumlarının kurulmasını, yaşamasını ve gelişmesini sağlayacak kaynaklar, idari ve mali özerkliğe sahip bir özerk kurum/kuruluş tarafından belirlenmelidir. (Söz konusu özerk kurumun Cumhurbaşkanlığına bağlı olması, objektiviteyi ve prestiji arttırması açısından önemlidir.)?

Özerk Sanat Kurumunun yanısıra, devlet, Kültür Bakanlığı ile ilişkili olarak yapılandırılacak 'Düşünce Hakları Kurumu', 'Müzeler ve Kültür Varlıkları Kurumu', 'Geleneksel Sanatlar ve Halk Kültürleri Araştırma ve Geliştirme Kurumu' gibi kurumlar oluşturularak kültür alanının özerk gelişimini sağlamalı; sanat mekanlarına, kamusal alanda yapılacak sanatsal ürünler ve etkinliklere verilecek desteklerin vergi matrahından düşülmesini, sanat eserlerinin serbest dolaşımını sağlayacak yasal düzenlemeler gerçekleştirmelidir.

Özerk Sanat Kurumu, yurt çapında Kültür ve sanat merkezlerinin yaygınlaştırılması için yerel yönetimlerle ve özel sektörün sanat kurumlarıyla; yurt dışında kültür ve sanatımızın tanıtılması için Dışişleri Bakanlığı ve Yunus Emre Kültür Merkezleriyle işbirliğine gitmelidir.

Kurumun Yönetimi :

Kurumun 11 kişilik Yönetim Kurulu üyelerinin 7'si, sanat dallarındaki sivil toplum kuruluşlarının ve meslek birlikleri temsilcilerinden oluşur ve Genel Kurul tarafından seçilir. Bunların yanısıra Kurulda, Cumhurbaşkanının belirleyeceği sanatçı ya da sanat yöneticisi niteliğine haiz bir üye, Maliye ve Kültür Bakanlıkları Müsteşarları ve sanat alanında öğrenim veren Üniversitelerin ortaklaşa belirleyeceği bir üye yer alır.

ÖSK Genel Kurulu, sanat alanlarında örgütlü STK, sendika ve meslek kuruluşlarının birer temsilcisi ile Bakanlık temsilcilerinden (Dışişleri, Maliye, Ekonomi), Kültür Bakanlığının 'İlgili' sanat kuruluşları (Devlet Tiyatroları, Devlet Opera ve Balesi, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Cumhurbaşkanlığı Türk Müziği Korosu, v.b.) ve yerel yönetimlere bağlı Sanat Kurumları Genel Sanat Yönetmenlerinden, Basın Konseyi, TRT, RTÜK, Atatürk Dil Tarih Kültür Kurumu, Yunus Emre Enstitüsü'nün ve sanat eğitimi veren Üniversitelerin birer temsilcisinden oluşur.

ÖSK Yönetim Kurulu, her sanat dalı için 7 kişiden oluşan bir 'Değerlendirme Kurulu' oluşturur. Proje destekleri bu uzman kurullarca belirlenir.

Kurumlar:

Kaynak sağlayıcı Özerk Sanat Kurumu'nun uzman kurullar eliyle yapacağı değerlendirmeleri sonucunda; Bakanlıklara ve yerel yönetimlere bağlı sanat kuruluşları ile objektif kriterleri karşılayan olağanüstü özel girişimler, "Kurum" olarak nitelendirilmelidir.

Bakanlıkların ve yerel yönetimlerin sanat kuruluşları ilgili kuruluş olarak korunmalı;. Devletin ya da yerel yönetimlerin kuracağı tüm sanat kurumları özerk birimler olarak örgütlenmelidir.

İşleyiş için temel yaklaşım:

Sanat kurumlarında, merkezîyetçi hantal yapılardan kurtularak; 'yerinden yönetim' ilkesinin uygulanması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Her türden ödenekli sanat kurumunun -tiyatrolar, orkestralar, v.b.- modüler bir yapılaşma ile ve yerinden yönetim anlayışıyla düzenlenmesi gereklidir. Yerinden yönetim,

her bir sanat kurumunun, sanatsal çizgisini özgürce belirlemesini, enerji ve katkı denetimini kolayca gerçekleştirmesini, sanatsal yarışa ve rekabete açık, çok renkli ve “çok sesli” bir sanat dünyası oluşturmasını sağlayacaktır.

Bütçe :

Devletin ya da yerel yönetimlerin sanat kurumları ‘katma bütçe’ye sahip olmalı, kendi bütçelerini yönetebilmelidir. Sanat kurumlarının “katma bütçeli” olması, kaynağın ilgili Bakanlık ve ilgili yerel yönetim ile belirlenecek fonlardan dengeli bir biçimde sağlanması, uygar dünyanın yöntemidir.

Yönetim:

Sanat kurumlarını sanatçılar (tiyatroyu tiyatrocular) yönetir. Bu modüler yapıda görev alacak sanat yönetmenlerinin (göreve gelişinde), seçimle veya seçilmişler arasından atanma yoluyla süreli olarak görevlendirilmesi, (repertuarlarını gerçekleştirme yöntemini saptaması) bu kurumların topluma daha (iyi) sağlıklı bağlar kurmasını sağlar.

Kadrolar:

Her bir sanat kurumunda, şişkinliğe yol açmayacak, rasyonel çekirdek kadroların istihdamı kaçınılmaz bir gerekliliktir. (statüleri, işsizlik sigortası v.b.)

İhtiyari Kurullar (Sansür ve servis mekanizmaları):

Sanat kurumlarındaki “Edebi Kurul” ve “Repertuar Kurulu” gibi oluşumlar, (tiyatroların sansür, baskı ve servis bataklığıdır) sansür mekanizmaları olarak çalıştığından, bir zorunluluk olmaktan çıkarılmalıdır. Sanat kurumları, ihtiyaç duyduklarında bu türden kurul ya da komisyonlar oluşturabilirler. (Her bir tiyatronun ihtiyaç duyması halinde bu tür komisyonlara başvurmasının önünde zaten hiçbir engel yoktur.)

Proje Destekleri :

Özerk Sanat Kurumu, ödenekli kurumların dışında kalan bağımsız sanat aktörlerinin projelerine (sanat mekanı, sanat ürünü, sanat festivali, v.b.) saptayacağı ilkeler ve oranlar doğrultusunda karşılıksız destek verir. Destekler, üretimin yanısıra dağıtım ve tanıtım alanlarını da kapsar.

UYGULAMA ÖNERİLERİ

Yerel yönetimler, yıllık programlarını yapmadan önce, desteklenecek projeler, sergiler, yaptırılacak heykeller, meydan düzenlemeleri v.b. için açık bir çağrı yapmalı, başvurular arasından seçimi oluşturacakları 'Sanat Kurulu'na bırakmalıdır. Sanat Kurulları, kentin estetiğine ilişkin her konuda Başkanlığa danışmanlık hizmeti verebilecek nitelikte olmalı; her Belediye bu çalışmalarını koordine edecek en az bir Sanat Danışmanı istihdam etmelidir.

Yerel yönetimlerin (CRR, İBBŞT gibi) sanat kurumlarının idari-mali sanatsal özerkliği güvence altına alınmalı, katma bütçe formülünün hayata geçirilmesi düşünülmelidir.

Yerinden yönetim ilkesi tüm sanat kurumlarında esas alınmalıdır (Örneğin : İBBŞT'nin her bir salonu birim tiyatro biçiminde yönetilmeli, idari, mali ve sanatsal sorumluluk tiyatroların sanat yönetmenlerinde olmalıdır.)

Yerel yönetimler, kültür-sanat etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde, yarışma ve ısmarlama yöntemini benimsemeli; zorunlu durumlar dışında ihale yöntemi kullanılmamalıdır. Seçilen projenin, proje sahibi tarafından gerçekleştirilmesi esastır. Fikrin alınıp, işin ihaleye çıkarılması fikri mülkiyet hakkını ihlal etmektedir.

Yerel yönetimler, çevre ve kültür değerlerinin korunmasında meslek birlikleri ve diğer sivil toplum kuruluşları ile ortak hareket etmelidir. İnşaat bütçelerinin binde ikisinin sanat eseri yapımına ayrılması doğrultusunda bir ilke kararı alınmalıdır.

Yerel yönetimlerin sanat kurumları kalıcı statülere kavuşturulmalı, çalışanların hakları güvence altına alınmalıdır.

Yerel yönetimler, farklı sanat dallarında gençler için yarışmalar, kurslar düzenlemeli; sanat sevgisini erken yaşta aşılacak için sanat ve öğretim kurumları ile işbirliğine gitmelidir.

I. OTURUM

DEVLETİN SANAT KURUMLARI VE TÜSAK

Moderatörler

Zeynep Altıok Akatlı

(CHP İstanbul Kùltür Sanattan Sorumlu İl Başkan Yardımcısı
İletişimci - Yazar)

Murat Katoğlu

(Eski Kùltür Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)

Yücel Erten

(Eski Devlet Tiyatroları Genel Müdürü)

Hasan Hüseyin Akbulut

(Eski CSO Müdürü ve Kùltür Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)

Murat Katoğlu

Eski Kültür Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı

Konumuz Tüsak olduğuna göre Tüsak çerçevesinde anılan konuların ve kurumların bugüne kadar hangi istasyondan kalkıp bugüne doğru evrildiklerini ufak bazı hatırlatmalarla sizlere sunmak istiyorum. Bunları uzatmadan küçük bir tarihçe...

Birincisi bütün bu anlatılanlar yani sanat kurumlarını kastediyorum, devletin yükümlülüğündeki bir kamu hizmeti, bütüncü bir kalkınma stratejisinin ayrılmaz parçaları olarak görülmüş ve öyle düzenlenmiştir. Yani baktığınız vakit mesela 1930'da Merkez Bankası'nın kuruluşu Selüloz ve Kağıt Sanayisi'nin kuruluşuyla Dil ve Tarih Kurumlarının kuruluşu; İstanbul Üniversitesi'nin organize ediliş, efendim Kayseri ve Nazilli Bez ve İplik fabrikaları yani sanayi tesislerinin kuruluşlarıyla, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nin kuruluşu ve devam edelim: bütün sanat icra kurumlarının kaynağı olan Ankara Devlet Konservatuvarı ile Karabük Demir Çelik Fabrikalarının aynı tarihte kurulmuş olduğunu hatırlatmak isterim. Yani bu bütüncü bir anlayışın gereği yüksek sanat etkinliklerinin kamu hizmeti kabul edilerek kalkınma stratejisinin ayrılmaz parçası olarak düşünülmesi ve kurulmasıdır. Bunu devam ettirebiliriz. 1940'ta 44:48* Ankara Devlet Konservatuar Kanunu ve Köy Enstitüleri Kanunu aynı tarihlerde çıkarılmış. 1937'de güzel sanatlarla ilgili olarak Dolmabahçe Sarayı Velihaht Dairesi, Devlet Resim Heykel Müzeri'ne tahsis edilmiş ve 1939'dan itibaren de Devlet Resim ve Heykel Sergileri her yıl açılan sergiler sistemi ile güzel sanatlar desteklenmeye başlanmıştır. Yani bunları böyle bir arada söylemem dönemin anlayışını, konuların ele alınışındaki zihniyeti belirtmek içindir. Bu işlerin bir uygarlık projesinin ayrılmaz parçası olduğunu hepimizin bildiği gibi hatırlatmak istedim.

1940'tan itibaren de bugün kapatılmak istenen sanat kurumları, sanat icra toplulukları faaliyete geçmiştir. Yani Tatbikat Sahnesi olarak; 1936'da kurulan devlet konservatuarının çocukları olarak, ürünleri olarak, 1940'tan itibaren tiyatro ve opera temsillerine ve senfoni orkestrası da düzenli konserlere başlamıştır. Kısa sürede sonuç alınmıştır. 1949 yılında da şimdi yürürlükten kaldırılmak istenen kanunla bugünkü sahne sanatları kuruluşları meydana getirilmiştir. O zaman Devlet Operası da Tiyatro ile aynı kanun içindedi. Yani 1949 yılına kadar; diyelim ki işin başında direksiyonda olanlar

bu kurumlaşmanın bu mücadelenin yapılması için işin başında olanlar siyasetçilerdir. Tamamen siyasi iradenin ürünleridir bunlar. 1949da bir manada sanatçılara devredilmiştir. Nasıl devredilmiştir? Devlet Tiyatrosu'nun kuruluşu diğer taraftan Cumhurbaşkanı Senfoni Orkestrası için daha önce çıkartılan kanun ile artık direksiyona sanat mesleklerinden gelenler geçmiştir. Yani ondan sonra Devlet Konservatuvarı tek kaynaktır. Ne yazık ki tek kalmıştır, çoğaltılamamıştır 1940'lı yıllarda. Zaten bugünkü sorunların temelinde yatan eksiklerden biri odur. Ama bu işler 1970'lere kadar artık doğrudan doğruya meslek insanlarına bırakılmış, 47:17* siyasi irade yavaş yavaş çekilmiştir. Ve şöyle baktığımız vakit objektif gözlemlerle, çok müdahaleler olmadan, ciddi ve sürekli bir müdahale olmadan etkinlikler yürümüştür. Tabii bir konunun daha altını çizmek lazım. Bütün bunlar yapılırken siyasi irade daima bir kalite endişesini ön planda tutmuştur. Yani şu kurum meydana getirilecek, şu okutulacak. Devlet konservatuvarları, üniversite kurulacak, Dil Tarih Fakültesi kurulacak... Daima yabancı ve birinci sınıf uzmanlardan yararlanma bir çeşit prensip olarak kabul edilmiştir o dönemde. Bu da önemli bir şeydir. Ve Avrupa'nın mesleklerinde önde gelen insanları transfer edilerek bu kurumlar meydana getirilmiştir. İşte bugünkü bizim üniversite, bilim hayatının da temelinde 1933'teki Almanya'dan transfer edilen yabancı hocalar vardır. Yani bugün Türkiye'deki akademik hayat ve bilimsel disiplinler kurulmuş ise bunun temelinde bu yabancı uzmanların katkısını hatırlamak, görmek lazımdır. Demek ki bu gerek bilim, gerek güzel sanatlar, müzik ve sahne sanatları alanlarında üç ilkeye özen gösterilmiştir: Kalite kaygısı; okul ve yabancı uzman!..

1970'de bugün kapatılmak istenen Devlet Opera ve Tiyatrolarını birbirinden ayıran iki yeni kanunla aşağı yukarı mesleki kurumlaşma süreci tamamlanmıştır. Şimdi elimizdeki taslakta dikkat çeken bazı hususlar var. Tabii bu taslağın tamamını yanlış buluyoruz; benimsemiyoruz. Fikri Bey de Ercan Bey de söyledi, bu tekrara lüzum yok. Bu bambaşka bir zihniyetin hazırladığı taslaktır ve tabii çok 'acemice', bilgisizce hazırlanmıştır. Yani kendi meramlarını da doğru düzgün anlatamamıştır. Daha birinci maddeden aksaklık başlıyor. Terminoloji hataları vardır, kavram hataları vardır. Mesela şimdi şu cümleye bakalım. Birinci maddede; "Kanunun amacı görsel işitsel yapımlar ile sahne sanatlarının müzik edebiyat görsel sanatlar ve geleneksel sanatlar..." Şimdi bir kere bu kadar saydığınız vakit doğru dürüst terimler gereklidir. Nedir bu görsel sanatlar? Görsel sanatlar daha ziyade bir magazin kavramıdır. Yani bu beynelmilel terminolojide 'güzel sanatlar'dır. Resim, mimarlık ve heykeldir. Taslakta mesela resim sanatıyla, heykel ve mimarlıkla ilgili tek kelime geçmemekte. Tek kelime geçmiyor. Sonra hemen bunlara ilave

ediliyor; “geleneksel sanatlar”. Şimdi güzel sanatlar deniyor, hem de geleneksel sanatlar... Nedir bu geleneksel sanat? Taslak için İngiliz modelinden esinlenildi deniliyor. İngiliz modeline bakalım. O model sürdürülebilir; bugünkü gelişmiş uygarlığın sürdürülebilir ve sürdürülmekte olan sanat türleriyle ilgili. Yani nedir; tiyatrolardır, orkestralardır, müzik faaliyetleridir. Geleneksel sanatlar tabiri bambaşka meslekleri işaret eder, zaten metnin bazı yerlerinde karışıklık yaratıyor. Geleneksel ve uluslararası etkinliklerden bahsediliyor, bunun hiç bir anlamı yok. Geleneksel sanatlardan kastedilen, büyük bir ihtimalle “küçük sanatlar”dır. Bunlar ayrı bir kategoridir. Yüksek Sanat tanımı kapsamında yer alamaz. Çünkü bunlar yaratıcılıkla ilgili faaliyetler değildir. Anonimdir. Tekrardır. Kalıptır. Ve orijinal değildir. Sanat eserinin sanat yaratıcılığının orijinal olması gerekir. Anonim değil ferdidir.

İcra sanatlarına gelince bunlar da sürdürülebilir; sürdürülmekte olan bugünkü gelişmiş uygarlığın bütün ülkelerinde yapılan icra edilen ve kriterleri ortak olan sanatlardır. Şimdi bir kanunun içine siz hem bunu koyacaksınız hem de geleneksel sanat diyeceksiniz. Geleneksel sanat tabiri bile bir manada doğru değildir. Zanaatkar denirse doğrudur. Sonra mesela İngiliz modeli deniliyor. Yalnız İngiliz modelinde değil dünyanın her yerinde, Fransa’da da böyle, üniversiteler araştırma kurumları geleneksel maddi ve manevi kültürü araştırır. Zanaatkarlık ürünleri farklı müze veya enstitülerde saklanır veya sergilenir. Mesela National Gallery’de yüksek sanat eserleri yer alır. Victoria Albert Müzesi ayrıdır. Victoria Albet Müzesi işte bu geleneksel el işlerine küçük sanatlara, Fransızca ‘art mineur’ yahut Almanca ‘kleine kunst’ 53:13* gibi türlere ayrılmıştır. Sözelimi Türkiye’den giden kaliteli İznik seramikleri Victoria Müzesi’nde görülebilir. Şimdi bu kanun yazarı yazdığı kanunda kullandığı kelimelerin farkında değil, hiç bir şeyin farkında değil.

Mevcut kurumların kapatılması meselesi. Tabi kanunun amacını birinci maddesinde “bu kanunun amacı Devlet Tiyatrolarını ve Operaları ve Orkestraları kapatmak” gibi yazsa bu karmaşadan kurtulurdu! Çünkü içinde neler var? Hile yapmak zorunda kalıyor. Kanun yazarı hile yapar mı? Söyleyeyim ne hilesi yaptığını. Şimdi uzatmak istemiyorum hepsini burada tek tek not aldım. Mesela burada orkestra meselesi biraz üstü kapalı yazılmış. Bunun da sebebi şudur benim gördüğüm kadarıyla. Bir kere bir; Cumhurbaşkanı Senfoni Orkestrası’nın kendi kanunu 54:11* var. Öbür orkestraların durumu farklıdır. Tıpkı Ankara Devlet Konservatuarı dışında diğer konservatuarların da kuruluş yasası yoktur. Bu orkestra meselelerini es geçiyorum. Neden es geçiyorum, işte dediğim gibi muhafazakar meselesi var ya oraya takılıyorum. Yine ‘geleneksel’

meselesi var. Şudur: Birçok ne yaptığı belirsiz müzik kuruluşunu icat edip oluşturdular."Geleneksel Türk Musikisi Devlet Korosu", "Halk Musikisi Topluluğu ve benzerleri Kültür Bakanlığı İstanbul, Erzurum, Malatya, Gaziantep filanca Türk Musikisi grubu... Yüzlerce insanı istihdam eden faaliyetleri meçhul kuruluşlar var. Onları korumak için kanun hile yapıyor muhtelif maddelerinde. Yani akılları sıra "geleneksel ve Türk" olanı kolluyorlar.

Demek istediğim şu; çok ilkel bir anlayışla düzenlenmiş bir kanun taslağı. Ayrıca daha içinde olmadık şey yok. Mesela Tüsak'a bütün mekanları bağlıyor. Atölyeleri. Neresi bu atölyeler? Bunlar devlet tiyatrolarının, operanın atölyeleri. Daha da ileri giderek başka maddeler koymuş. Diyor ki, bunların bütün varlıkları geçer Tüsak'a diyor. Ayrıca kendilerine ait olmayan yerlerin, mekanların da bu kanunun yürürlüğe girmesiyle Tüsak'a bağlanır diyor. Yani inanılır şeyler değil. Böyle, bu kadar gözü kara... Sonra başka şeyler. Şimdi proje yapılacak, projeyi destekleyecek. Kimi, kimleri hangi kriterlerle kabul edecek ve destekleyecek? Taslakta sanat, sanatçı müellif, eser; bu tanımlar yok. Bir kanunun konusu, esas meselesi olan kavramların tanımı yok. Bu kanuna göre kuruma her yıl binlerce proje gelebilir. On binlerce. Çünkü biliyorsunuz ki sanatçı kavramı Türkiye'de, tamamen mahvolmuş vaziyette. On binlerce sanatçı var gazetelere magazinlere bakarsanız. Herkes sanatçı. Bu sanatçı lafını durdurmak lazım. Sanatçı; adı üstünde ressam, mimarlar, heykeltıraşlar için kullanılır. Mesela tiyatroc ve operacılar için kullanılmaz. Aktivist yahut şancı, aktör gibi tabirler kullanılır. Fakat artık bunların hepsi bir araya girmiş; gündelik hayata da girmiş, biz de bunları kabul edip kullanıyoruz ama biz kanun metninde hiç değilse bu ayrımların tanımların yapılması ve berraklaştırılması gerekir. Böyle bir şey yok. Kanun yazanlar maazallah bu kanun çıkarsa başlarına ne geleceklerini bilmiyorlar. Önerilerine her gün iki bin tane proje gelir. Herkes sanatçı çünkü. Bunun dışında bunları kim inceleyecek kim bakacak? Çünkü kanuna bakarsanız çalışma grupları ve proje grupları kuruyor. Yani proje gruplarında kim olacak? Bunlar hukuki tabiriyle bilirkişi olması gereken insanlardır. Bir kaç yüz tane bilirkişi uzman kullanılacak demektir. Yani bunlar mümkün şeyler değildir. Diyor ki: yedi kişilik proje grupları kurulacak mesela... İşte gerekirse dışarıdan da eleman alınır diyor. Kurum başkanı bu kurumlara bir uzman tahsil edebilir. Vesaire. Yani baktığımız vakit bu kanunun elle tutulacak hiç bir tarafı yok. Şimdi ben bu gibi şeyler üzerinde daha fazla konuşmak istemiyorum zaten zaman da ilerliyor ama tekrar herhalde sorular falan olursa üzerinde duracağız. Benim anladığım kadarıyla gördüğüm kadarıyla yok saymak lazım bunu. Yeniden düşünmek lazım. Uygarlık, değerlere değer ilave etmektir.

Sen mevcut kurumları neden niçin kapatıyorsun? Acı bir örneği hatırlayalım; Dil Kurumuyla Tarih kurumunu kapattı 1980'lerde idare. Üstelik özel hukuka tecavüz ederek. Bir insanın vasiyetini ortadan kaldırdı. Varis değiştirdi. Alakasız başka bir yere verildi. Görülmemiş bir şey bu. Bunun üzerinde de hiç durulmadı; hiç bir siyasi bunun üzerinde durmadı. Devlet operasının, biraz önce Hüseyin Bey söyledi, 2013 yılında 70 milyon Euro bütçesi var. Yani demek ki iki yüz milyon. Devlet tiyatrolarının daha az. Geçen sene İş Bankası hisselerinden Dil ve Tarih kurumlarına aktarılan para yüz otuz milyon lira. Kaldı ki bunlar devlet kuruluşu. Yani bütçeden ödenek alıyorlar. Şimdi Dil ve Tarih Kurumu da esas itibariyle bizim kurumlarımız, sanat ve kültür açısından önemli kuruluşlardır. Bunları kapattılar. Kapattılar da ne oldu? İşte bu kafa yüzünden hiç bir kurum Türkiye'de yaşayıp gelişemedi. Yani şimdi de bunları kapatacaklar. Eh bi yetmiş sene sonra kapatacaklar. Halbuki kurumlaşma denen şey zamanla olabiliyor. Bilgi birikimiyle, deneyimle gelişip kurumlaşmaya varılıyor. Türkiye buna tahammül edemiyor. İşte üniversite kurumlarını değiştiriyor, bilimsel kurumları kapatıyor, sanat kurumlarını kapatıyor... Güya yenisini kuracak. Şimdi burada bir de şöyle bir Türkiye söylemeliyim ve bir sitemde, bir eleştiride bulunacağım. Tabii Türk entelijansiyası bu konulara karşı çıkacak bir bütünsellikte olamıyor ne yazık ki... Mesela Tübitak veya Tuba'da bir sürü saçma sapan işler oluyor. Sanat camiası buna karşı çıkmıyor. Şimdi bu kanunla ilgili üniversitelerde yahut bilimsel kuruluşlardan bir tepki gelmiyor. Çünkü aralarında iletişim yok. Bu bin dokuz yüz yetmiş seksen yıllarına kadar böyle değildi. Yani Türk entelijansiyası arasında bugüne göre daha sağlıklı bir bilgi ilişkisi vardı gibi geliyor bana. İşte mesela Şehir Tiyatroları'nın meselesi oldu 3-5 sene önce. Ne üniversiteli ne çevrecilerin ne de Türkiye Bilimsel Araştırma Kurumunun ve akademi kuruluşların kılı kıpırdamadı. Hiç ilgilenmediler konuyla. Yani böyle bir kopukluk da var.

Bilim ve sanat dünyanın her yerinde yüksek kültür değerindedir. Yani yüksek kültür kategorisindedir. Bunlara kim sahip çıkacak? Kitle sahip çıkmaz Bu gibi konular, bilim, sanat, her zaman sınırlı bir kesimin eylem ve ilgi alanı olmuştur. Bunu da kabul etmek ve bilmek lazım. Ne olacak nükleer fizikle, genetikle hep kitle mi ilgilenecek? İlgilenmez. Senfoni müziklerle kitlelerle ilgilenmiyor. Bunlar önemli değil denmez. Ama hiç değilse bu yüksek kültür mensubu olmasını varsaydığımız zümreler çevresinin bir dayanışması olması lazım diye de düşünüyorum.

Tekrar 'taslağa' dönelim ve bir iki ana aksaklığı daha işaret edelim: orkestra çalışmaları; opera ve bale, tiyatro temsilleri uzun prova sürelerine ve elbet

mekanlarına zorunlu olarak muhtaçtır. Güya destekleme amaçlı bu kanun, mekanları TÜSAK kullanımına bağlayarak bu sanatçıları icra edilemez hale getirmektedir... Proje gelecek ve kabulü halinde uygulamaya geçilecek.. Gülünçtür... Deme ki yıllık, birkaç yıllık programlar yapılamayacak. İcra toplulukları da sürekli olamayacak... Bir yapımcı icracıları bir eser için toplayacak ve mekan tahsis edilecek... Bu zihniyet her şeyi açıklıyor. Artık kalıcı, sabit opera, tiyatro, bale ve senfonik konserler yapımcıların girişimciliğine terk ediliyor.

Kanun taslağında, maddi israf ve keyfiliğe yol açacak hükümler şaşırtıcı ve ürkütücüdür. Nitekim koruyucu tedbir olarak “kurul kararları yerindelik denetimine tabi tutulamaz” hükmü getirilmektedir.

Taslaktaki TÜSAK “bütçesinin hangi alanlarda ve hangi oranda kullanılacağı Kurul tarafından belirlenir” hükmü de yıllardır hizmet veren opera, tiyatro, bale, orkestra kurumlarının tamamen yok sayıldığıнын dolaylı ifadesidir. Çünkü, bu etkinliklere hazineden her yıl ayrılan ödenekler bir ölçüt olmak gerekir. Bu hükmü göre mevcut veriler ve uygulama “sil baştan” zihniyetine terk edilmektedir.

Niyet, çeşitli maddelerde farklı biçimde kendini göstermektedir.

Bu zihniyetle ilgili bir de hatırlatma yapalım...

Güya Osmanlı sevdalısı ve Abdülhamit hayranı zihniyetin gerçeklerden haberi yok. Türkiye’de ilk “ödenekli opera topluluğu”nu II. Abdülhamid 19. Yüzyılın sonlarında Saray’da kurmuştur. İstanbul’da opera temsilleri veren Napoli’li bir İtalyan kumpanyası olan “Stravolo” yönetimindeki operacıları Yıldız Sarayı’nda istihdam etmiş ve bu topluluk Birinci Savaş başlarına kadar Yıldız Sarayı Tiyatrosu’nda temsiller vermiştir. Taslak yazarı zihniyetin hayran olduğu Sulan Hamid, Türk musikisinden hoşlanmazdı. “Ruhunu sıktığını” söylemiştir. Batı müziği meraklısıydı.

Şimdi şunu sormalı: TÜSAK sevdalıları hangi Osmanlı geleneğinin meraklılarıdır? Halife Sultanların mı; yoksa şu “Kabakçı Mustafa” kültürünün mü?

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum gerekirse başka sorulara da açıklamalar yapabiliriz.

Yücel Erten

Yönetmen - Eski Devlet Tiyatroları Genel Müdürü

Merhaba. Aslında burada “Bu TÜSAK denen şey bir ucube. Tartışılacak bir tarafı yok. Biz budala mıyız böyle bir şeyi tartışalım? Ceffelkalem reddediyoruz!” deyip gitmek lazım. Ama işte yurttaş olarak sorumluluğumuz, kimbilir kaçınıcı kez, aynı şeyleri anlatmayı gerektiriyor. Söyleyeceklerimi sizler biliyorsunuz, tekrarlar için özür dilerim. Ama ne yaparsınız ki onlar bilmek, anlamak istemiyorlar. Ola ki 40. tekrarda belki anlaşılır diye konuşuyoruz işte.

Nereden başlayalım? Kültür ve Turizm Bakanı Ömer Çelik’in yaklaşık bir yıl önce bir televizyon programında söylediği birkaç cümleden başlayalım:

“Şimdi bakın, mesele tiyatro meselesi değil.” diyor sayın Bakan ve ekliyor: “Mesele, devlet-sanat üretimi ilişkisinin nasıl algılanacağıyla ilgili bir mesele.”

Galiba kilit nokta burada: Algılama. Ama korkarım, devlet ile sanat üretimi ilişkisini algılamakta, hükûmetin ve bürokratlarının sorunu var.

Muhtemelen iktidarda olunca kendini devlet sanma sorunu da vardır da, gelin biz işin o cephesini siyaset bilimcilere bırakalım. Ama korkarım, asıl sanatı olduğundan başka bir şey sanma sorunu var.

Büyük olasılıkla sanat ile zenaat ayrımını bilmemek, zevkine uyan her türlü amatörlüğü sanat saymak, hediyeleşmeyi, kitsch’i ve piyasa ürününü sanat yapısından ayırtedememek, sanatı ha deyince yapılabilir bir şey sanmaktan kaynaklanıyor olabilir. Tabii ki ülkemizde yaygın bir ufuksuzluğun ürettiği bir sorundur. Sanat alanının binlerce yıldan, yüzlerce uygarlıktan süzülerek gelmiş temel doğrularından ve kavramlarından habersiz olma sorunu.

Şu TÜSAK tasarısına bakınca, şöyle bir algıdan kuşkulanmamak elde değil: Kendilerini devlet sanıyorlar tamam da, sanatı da yap-ışlet-kâr et mi sanıyorlar acaba?...

Devamında şöyle diyor Sayın Bakan: “Türkiye’de devlet-sanat üretimi ilişkisi, çağdaş dünyada karşılığı olmayan bir ilişki.” İlk bakışta mevcut durumdan, kurumlarımızın yapısından, zaaflarından hoşnut olmayanların katılabileceği

bir görüş gibi durabilir. Ama bu sözü söylerken, pratikte getirilen alternatif, çağdaş dünyayla o kadar çelişik ki; lâf havada kalıyor. Çünkü:

1. Çağdaş dünyada devlet, sanatı insana yatırım olarak görür. İnsanlarının daha birikimli, daha duyarlı, daha hoşgörülü, daha sorumlu yurttaşlar olabilmesi için maddî-manevî en yüksek katkıyı hedefler. Bu işi ihaleye çıkarmaz, rant gözetmez, kâr hesabı yapmaz. Çünkü insana yatırım yapan bu alanın rantı, toplumun gelişmesi, uygarlaşmasıdır.

Ama bizde nasıl? Örneğin konuya “özelleştireceğiz” diye elense çekerek giren Sayın Başbakan nasıl bakıyordu konuya? “Devlet Tiyatroları’na 140 milyon TL harcadık, 4 milyon gelir sağladılar. 140 milyon Türk Lirası nire, 4 milyon Türk parası nire.” Hatırlayacaksınız herhalde, bir yurttaş da twitterdan cevap yazmıştı: “Paradan konuşacaksak, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın 2012 bütçesinden aldığı 3 milyar 891 milyon TL. Geliri 0 TL.”

2. Çağdaş dünyada devlet, sanatın özgürlüğünü, eleştirisini, karşıt görüşlerini ve karşı çıkışlarını engellemez. Ataerkil toplummuş, vahşi kapitalizmmiş, doğa yıkımıymış, ekonomik gelişmemiş, gelir dağılımıymış, kültür politikasıymış, tarihî ve manevî değerlermiş, inançlarmış, dogmalarmış; sanat bunların hiçbirinin önünde ceketini iliklemek zorunda değildir. Siyasal, dinsel, ulusal, ahlakî ve ekonomik her türlü hegemonyanın karşısına çıkıp sözünü söyleme özgürlüğüne sahiptir. Bakın anayasalarına, “Bilim ve sanat özgürdür” der.

Hemen dönüp bizim karşı karşıya olduğumuz gerçekliğe bakalım: “Beğendiğimizi destekleriz” diyen Sayın Başbakandır, buna uygun TÜSAK mekanizmasını kuran da Sayın Bakan.

3. Çağdaş dünyada devlet, sanat üretimini parti siyasetlerine bağlı tercihlerle desteklemez. İktidarların, sanat üretimini kendi meşrebine göre belirlemek gibi bir yetkisi yoktur. İktidarıyla-muhalefetiyle siyasetçinin görevi şudur: Halkın vergileriyle halka hizmet veren sanat kurumlarının, nasıl yaşayacağına ve nasıl yönetileceğine dair, objektif kriterlerle kalıcı politikalar oluşturmak. Ve bunu gerçekten siyasetin çalkantılarından etkilenmeyecek biçimde yapmak.

Oysa ülkemizde dayatılmak istenen TÜSAK, kamu açısından toptan yıkımcı, özel sektör açısından perakende yapımcı olarak şekilleniyor.

4. Çağdaş dünya, sosyal devletin bir gereği olarak, özerk sanat kurumları oluşturur, onları destekler. Üstelik sanat alanına desteğini de, özerk kurumlar aracılığıyla yürütür. Öyle ki sanat, iktidarların ağızına bakmasın, emir kulu olmasın, sadaka beklemesin! Uygar ve demokratik ülkelerde “Bilim ve sanat özgürdür, kurumları özerktir.”

Bunların ışığında dönüp şimdi ortaya sürülen yıkım formülüne kısaca bakalım: Genç Türkiye Cumhuriyetinin daha savaşın tozu-dumanı dağılmadan, kıtlık ve yokluk içindeyken ülkemize armağanı olan sanat kurumları lağvedilmektedir. Mostralık bir-iki birimin oluşturulması, yurt çapındaki yıkım gerçeğini değiştirmez.

Adında özerk sözcüğü geçmekle birlikte, TÜSAK'ın özerklikle bir ilgisi yoktur. Başbakan ya da Bakanlar Kurulu -biliyorsunuz farketmiyor- tarafından tayin edilen 11 kişilik bir kurulun, özerkliğin şeklini ve ruhunu taşıdığını söylemek; demagojiden ibarettir.

Bir başka deyişle: Opera-bale-koro-orkestra-tiyatro-sinema, yani memleketin bütün sanat faaliyetleri, bu 11 kişinin, -daha doğrusu onların amirlerinin- iki dudağı arasında kalacaktır.

Üstelik her türlü sanat faaliyeti, ihale ve rant sarmalına girecek “iş”ler olarak görülmektedir. Ve bütün bu “iş”ler, bu kurul tarafından incelenecek, değerlendirilecek, desteklenecek; hatta bu kurul yapımçı da olabilecektir.

Sonuç: Sanat kurumları piyasaya kurban edilecek, memleketin dört bir tarafından fişkıracak her türlü paragöz amatörlük, sanat adı altında, üstelik yüksek ücretlerle, halka -deyimi bağışlayın- kakalanacaktır.

Korkarım o kurul üyelerinin de bütün bunlarla başa çıkabilmek için Bakanlıkta yatmaları gerekecek. Eh, müstahaktır, çünkü buna evet deyip alet olacak sanatçının, zaten yatacak yeri yoktur...

Sayın Bakan o söyleşide şunları da söylüyor: “Mesele, devlet-sanat üretimi ilişkisinin yeniden sivilleşme, çoğulculuşma ve özgürleşme bağlamında çağdaş standartlara uygun olarak düzenlenmesi meselesidir.”

Şaka gibi. Bunun neresinde özgürleşme, neresinde özerklik, neresinde çağdaş standartlar? Görünen o ki iktidar, bu ilişkiyi çağdaş dünyadaki karşılıklardan büsbütün uzaklaştırma çabasındadır.

Sayın Bakanın bir cümlesine daha değineyim. Cümle şu: “Devletçi bir model, çok geride kalmış bir mekanizma.”

Burada “devletçi model” sözüyle kastedilen “devlet desteğiyle çalışan model” ise, bu modelde bir yanlışlık yoktur. Defalarca örnekledi, anlatıldı. Bu uygar dünyada böyledir. “Efendim devlet sanat yapmaz”, “Azizim devletin sanatçısı olmaz”, “Mirim bunlar devlete yük oluyorlar yahu” gibi görüşlerin; bu yıkımcılığa yordakçılık eden, temelsiz, anlamsız çıkıntılıklar olduğunu; herkes gördü, anladı zaten. “Çok masraflı, kazanmıyor, bankamatik memurlar, pahalı iş” filan lâfları da, kulaktan dolma büyümüş, şişmiş bir rivayetten ibarettir.

Unutmayalım ki, bu kurumlara devletin katkısı ve desteği, onyıllardan beri zaten çok düşüktür. Kültür Bakanlığının bahşisi andıran bütçesine bakan herkes bunu görür. Sanat kurumlarımız, oldum olası üç otuz paralık bütçelerle çalışmaktadır. Hatırlayın, bir yurttaşın tweetiyle bunu örneklemiştik...

Yatırım bütçeleri sürekli ihmal edilmiştir. Ne demek bu? Bina ve altyapı tesisleri; bina olarak doğrudan tiyatro, opera, bale, orkestra icrası için amaca uygun inşa edilmiş olanı; yok denecek kadar azdır. Kurumlar, çoğu kira ya da tahsis olan eğreti mekânlara sıkışmıştır.

Sanat kurumlarımız dar kadrolarla ve eksik teknik imkânlarla çalışır. Devlet Tiyatrolarının yurt çapındaki 12 yerleşik bölgesinde şu an hizmet veren sanatçı-teknik eleman ve memur kadrolarının tamamı, 1.616 kişidir. Dikkatinizi çekerim, sadece 1616...

Devlet Opera ve Balesi için de 2500 kişi diyelim, olsun size yaklaşık 4.000 kişi. Türkiye’de sanatın askerleri diyeceğim bu toplam, bir orduya denk gelmez. Kolordu? Hayır. Tümen? O da değil. Türkiye çapındaki bu rakam 5.000 kişilik bir tugaya bile ulaşmaz. Hatırlayalım: Diyanet İşleri Başkanlığının kadrosu 100.000’e yakındır...

Kimse tevatür üretmesin lütfen: Sanat kurumlarımızda en yüksek maaş ortalama 3.200.- TL’dir ve bu rakam yoksulluk sınırının altındadır. Ancak yılda 6 ikramiye eklenince kıt kanaat geçinecek bir düzeye gelir.

Bu muymuş devlete yük?...

Yine de bütün bu dar olanaklar içinde gerçekleştirilen üretim, Türkiye için başlı başına bir dünyadır.

Devletçi denilen bu modeli küçümseyenler, gereksiz sayanlar için burada sadece bir tek belgeye başvuracağım: Mayıs 2012.

“Erzurum Valiliği ile Erzurum Devlet Tiyatrosu Müdürlüğü arasındaki Kültür ve Sanat Protokolü çerçevesinde, illerde “Tiyatro Seyretmeyen Çocuk Kalmasın” projesine ait “Bremen Mızıkacıları” adlı oyunun 20 günlük turne programı ve seyirci sayıları.

Köprüköy 518, Pasinler 537, Karaçoban 846, şeklinde sürüyor. 17 ilçede toplam 10.302 seyirci.

Önemli not: Toplam seyirci sayısının % 92’si ilk defa tiyatro izlerken, geriye kalan % 8’lik kısım ise geçen sene Erzurum Devlet Tiyatrosu tarafından yapılan ilçe turnelerinde tiyatro seyretti. Erzurum Valiliği tarafından görevlendirilen personelce imzalı resmî belgelere göre hazırlanmıştır.”

Şimdi cevapsız kalacağına emin olduğumuz bir soru soralım ve işin bu cephesini kapatalım: Şu pek güvendiğiniz özel sektör, vazgeçilmezi olan kâr güdüsü altında bunu nasıl başaracak? Siz de biliyorsunuz ki, o TÜSAK’la bu bir daha asla olmayacak...

Ama öyle anlaşılıyor ki mevcut iktidar, “devletçi” sanat kurumlarının yerine, “hükûmetçi” taşeronlar koymak istemektedir.

Sayın Bakanın “çok geride kalmış bir mekanizma” sözüne de değinmek gerekir. Evet, katılıyoruz! Ve bunu çeyrek yüzyıldır biz sanatçılar zaten dile getiriyoruz: Mekanizma geride kalmıştır. Yine Devlet Tiyatroları örneğinden giderek kısaca açıklamaya çalışayım. Kolaylıkla diğer kurumlara transpoze edebilirsiniz:

Bundan 65 yıl önce, Ankara’da 2 sahneli ve 25-30 civarında sanatçısı olan bir tiyatro için, eli yüzü düzgün bir yasa çıkartılmış. O zaman özerkliği düşünülemedi ama, hiç değilse özel yasası ve tüzel kişiliğiyle makûl ve mazbut bir yapı oluşturulmuş.

Ne var ki o kurum, yarım yüzyıl içinde büyümüş, serpilip gelişmiş. Nihayet bugün 12 ilde yerleşik birimi, 40 civarında sahnesi, 700’e yakın sanatçısı, 100’ü aşkın prodüksiyonuyla toraman bir şey olmuş. Ve artık o zaman biçilen bu giysiye sığamaz olmuş. Bunca yılda, uygun yasal değişiklikler yapılmadığı için, bu büyüme, merkezî yönetimin şişmesi ve çarpıklaşması anlamına gelmiş. Genel Müdürlük, içerden bakılınca bir çeşit padişahlığa benzemiştir.

Gelgelelim dışarıdan bakılınca, aynı genel müdür, hükümetteki her türlü hava değişimiyle, değiştirilebilen bir şapka gibidir. Yani öz erki olmayan, tayin veya azledilebilir bir padişah.

Açık konuşalım: Görev süreli ve güvenceli olmadığından, genel müdür, yerini koruyabilmek, ömrünü uzatabilmek için Bakanın gözünün içine bakar ve alesta durur. İktidarın her türlü direktifini yerine getirmek üzere, -içinden- iki büklümdür. İşte bu üstü örtülü bağımlılık, kurumun hem tüzel kişiliğini, hem de öz erkini kemirmiş, çürütmüştür. Aynı açmaz, bölgelerdeki sanat yönetmenleri için de geçerlidir. Bu kez genel müdürün önünde; aynı eğilip bükülme, aynı bağımlılık burada da söz konusudur.

Bu katmanlı bağımlılık, ölümcüldür. Bu kısaçta uzun vadeli bir sanat siyaseti üretmek ve uygulamak mümkün değildir. İşte bu kısır döngü, ne yazık ki yöneticilerde günübürlük siyaseti ve omurgasızlığı beslemiştir. Çalışanlarda da meslekî ve kurumsal doğruları savunmak yerine, işini bireysel ilişkiyle halletme eğilimi arttırmıştır.

Biz çalışanlar, bu tespitlerimizi tekrar tekrar söyledik, yazdık. Yasa çalışması da yaptık. Buna rağmen ödenekli sanat kurumlarımızın, anlamlı bir şekilde yeniden yapılandırılması başarısız oldu. Bu başarısızlık, aşınma ve yıpranmayı hızlandırdı; giderek yaygınlaşan çifte standart, 2 büyük kentteki şişkinlik ve özdenetim yoksunluğu, kurumları tıknefes hale getirdi, savunmasız bıraktı.

Ve işte sonuçta sanat kurumlarımız, bir yıkım girişimiyle karşı karşıya...

İyi de en az çeyrek yüzyıldır bu "mekanizmanın eskimiş olduğu"nu söyleyen bizlerdik. Merkezî yönetim cenderesinden sıyrılmak, yerinden yönetim anlayışına evrilmek için, yasa taslaklarına kadar uzanan çalışmaları yapan yine bizlerdik. Sanatın öz erkini, demokratikleşmeyi, yerinden yönetimi savunan bizlerdik. Padişahlık yerine demokrasiyi isteyen, tekelden yönetim yerine pozitif hizmet yarışını öneren bizlerdik. Kurumların daha rasyonel, daha verimli, daha etkin ve daha saygın olmasını isteyen bizlerdik?...

Ama ne yazık ki Türkiye'nin siyasal grafiği şimdi bizim eleştirilerimizle bizi vuruyor, önerilerimizi hiçe sayıp bizleri sürgüne göndermeye yelteniyor.

İşte tam da burada, TÜSAKçıların tuzak sorusu önümüze geliyor: İyi ama, hem mevcut durumdan şikayetçi olup, hem de TÜSAK 'ı reddetmek bir çelişki oluşturmuyor mu?... El cevap: Sanat kurumlarımızı düzeltme, onarma,

rasyonelleştirme imkânları varken; yıkıp yok etmek, üzerine beton dökmek, tarihe geçecek bir saçmalaktır. Asla kabul edilemez!

Merkezci yönetimi, yerinden yönetime dönüştürmek istediniz de, hayır mı dedik? Personel politikasını akılcı biçimde şekillendirme önerisi getirdiniz de, karşı mı çıktık? Personel ve ücret politikasında doğru ölçekler koydunuz da istemezük mü dedik? O zaman bu tuzak soruyu geçip, kendimize daha doğru olan soruyu sormalıyız: Ne yapmalı? Yani neyi hedeflemeliyiz ya da biz nasıl bir yapı istiyoruz?

Gelin şurada şöyle çabucak bir hayalini kuralım: Hayal bu ya, anayasamızda şöyle yazıyor: Bilim ve sanat özgürdür. Kurumları özerktir. Devlet bilimi ve sanatı destekler.

Sanatı siyasal iktidarların etkilerinden arındıracak bir özerk kuruma biz niye "Hayır" diyelim? Ama öyle mahsusçuktan, fasulyeden, dandikten özerk olmayacak, gerçekten özerk olacak!

Demek ki o zaman hayalimizde demokratik yöntemlerle oluşmuş, idari ve mali özerkliğe sahip bir kurumumuz var. Adı "Türkiye Özerk Sanat Kurumu" olsun. Aslında çalışmaları yıllardır yapıldı da, yetkililerin haberi yok anlaşılır.

Bu kurumun sanat alanlarına ilişkin alt bölümleri var. Bu bölümlerin tutarlı incelemesi ve önerisi ile her türlü ödenek, destek, nakdi ve aynı yardım bu Kurum tarafından sağlanıyor...

Yani artık Bakanlık koridorlarında çadır kurmak, ulüfe beklemek yok... Tayinle gelmiş 11 kişilik konsüller heyetinin Roma'yı yakışını izlemek de yok... Davul sanat kurumlarının boynunda, tokmak iktidarın elinde alaturkalığı da yok... "Bu işlerin parasını biz veriyoruz, parayı veren düdüğü çalar" oryantalleri de yok...

Hayalimizdeki o Kurum, öylesine tutarlı ve kucaklayıcıdır ki, işlevlere uygun destek kategorileri oluşturmuştur: Tam ödenek, yüzdeli ödenek, sezonluk destek, proje bazında destek, kadro tahsisi, kira ödemesi, atölye katkısı ve hatta kurumlaştırma ve benzeri...

Kurumun kaynakları açısından, hayalim birden bir paradoksa dönüşüyor: Çünkü kaynaklar, tam da şu saçma TÜSAK'ta belirtildiği gibidir. Yani o taslakta, sadece paranın nereden geleceği çok iyi düşünülmüş. Muhtemelen özel sektöre

akacağı için. Ama hayalimizde artık o kaynaklar, taşeronların rant hesaplarının emrine değil, insana yatırımın ve yaratıcılığın hizmetine sunulacaktır...

İzin verin hayalimi iki adımcık daha sürdürüeyim: Mevcut ve kurulacak tüm ödenekli sanat kurumları, özerklik anlayışı ile yerinden yönetilecek birimler olarak algılanıyor.

İster Edirne’de olsun ister Ardahan’da, ister tam ödenekli olsun ister proje ödenekli, her türlü kuruluş ve girişim, bu Özerk Sanat Kurumu ile yüz yüze.

İster devlet, ister şehir, ister özel, ister amatör, her yapı kendi öz erkine sahip.

Yani artık Ankara’daki bir “otorite” tarafından yönetilen, ucu bucağı görünmez genel müdürlükler yok... “Onu oyna, bunu oynama / Seni tayin ettim, seni etmedim / Sana izin verdim, sana vermedim” diyen padişahlar da yok... 65 yaşına kadar oturduğu koltuğa kazık kakmak isteğiyle, iktidarların hizmetine soyunmak da yok...

Ödenekli birimlerin her birinin kendi yönetimi var. Bu yönetimler 4 yıl süreli.

Hayal işte dedik ya: Bu süre içinde yapmak istediklerini projelendirecek. Repertuarını engelsiz belirleyecek. Önceden bütçesini ve kadrosunu bilecek. Sınavlarını imkân ve ihtiyaçlara göre kendisi yapacak. Parayı tahtaya ve beze mi, yoksa insanlara mı harcayacağına kendisi karar verecek. Projelerini istediği sırayla gerçekleştirecek. Ve en önemlisi, bunları hak etmek için kardeş birimlerle hem işbirliği yapacak, hem de yarışacak.

Ancak, müzmin bir şikayet olan şişkinleşmeyi önlemek için, sahne sayısı ve kadrosu rasyonel biçimde sınırlı olacak. Bu rasyonel, nüfus ve hizmet verilen koltuk sayısı gibi kriterlere bakılarak kurulacak.

Yani artık bankamatik hakaretleri yok; ama padişahla iyi ilişkiler kurup arazi olmak da yok...

Yani artık ömür boyu büyüklerin tercihine göre oradan oraya savrulmak yok; sahiplenmek, proje üretmek ve hak etmek var...

Yani artık edilgenlik faslından memuriyet psikolojisine sürüklenmek yok; ekip ruhuyla araştırmak, çalışmak ve yaratmak var...

Yani artık özgür, özerk ve özgün sanat üretimi var...

Bunlar bugün gerçekleşmesi m¼mk¼n olmayan uzak hayaller derseniz; ¼denekli kurumları canlandırıp, daha akılcı, daha verimli çalışmalarını sağlayacak bir pratik öz¼m daha var. Onun da çalışmasını yapmıştık, bitmeyen genel m¼d¼rl¼k savaşları arasında kimvurduya gitti:

Devlet Tiyatroları ve Devlet Opera-Balesinin mevcut yasalarında bir tadilat ile sadece 6 maddeyi değiştirip; o yasaı çoğaltmak ve her bir kentteki sanat kurumumuzun emrine vermek. ¼nk¼ o yasa, ucu-bucağı g¼r¼n¼r yapılar için, -daha iyisi yapılıncaya kadar- uygun ve işlek bir yasadır.

Sonsöz: Sanat kurumlarımızın yerinden y¼netim anlayışı içinde yeniden yapılandırılması ¼devimizdir; TÙSAK'a var g¼c¼m¼zle karşı koymak da g¼revimiz.

Teřekk¼r ederim.

Hüseyin Akbulut

Eski Kültür Bakanlığı Müsteşarı
Eski CSO ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürü

“Türkiye Sanat Kurumu Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağı (TÜSAK)” hakkında çok şey yazıldı, çok şey söylendi. Benim de tasarıyla ilgili görsel ve yazılı basında10’u aşkın değerlendirmem ve bir kitabım yayınlandı. Sanat çevresinin ve entelektüel birikimin de konuyla olabildiğince bilgilendiğini düşünmekteyim. Bu nedenle konunun diğer önemli yanını, asıl büyük fotoğrafı ortaya koymak gerekiyor.

Sorun, tek başına TÜSAK meselesi, sanat kurumları meselesi de değildir. TÜSAK; yaratılmak istenen “Yeni Türkiye” için sürdürülen çağdışı kültür siyasetinin bir parçasıdır. Demek istediğim, mesele uygarlık meselesidir. Biz nasıl bir insan yaratacağız, nasıl bir toplum inşa edeceğiz, nasıl bir ülke olacağız meselesidir. Bu nedenle, TÜSAK ve benzeri düzenlemelerle ve icraatla, bize çağdışı bir dünya hazırlayan siyasetin fotoğrafını irdelemek daha önemli.

1. Getirilen düzenlemeyi özetleyelim:

Tiyatroda, opera ve balede, güzel sanatlara bağlı orkestra, çoksesli koro ile geleneksel koro ve topluluklarda görev yapan binlerce oyuncu, müzikçi, çalgıcı, şarkıcı, dansçı, ressam, heykeltıraş vb. sanatçının emeklilik ikramiyelerine, önce yüzde 60’a varan artışlar sağlanarak emekliliğe zorlanmaktadır. Uygun bulunanlar Yüksek Öğretim Kurumları’na aktarılarak daha baştan sanat kurumlarının içleri boşaltılmaktadır. Kalanlar ise Kültür ve Turizm Müdürlükleri’ne aktarılarak dönemleri bitince kadroları iptal edilmektedir. Böylece sanat kurumlarının yeniden yaşam bulmasının da önüne geçilmektedir.

Kültür ve Turizm Müdürlükleri’nde görevlendirilen bu artakalan sanatçılar ise isterlerse “izin almak kaydıyla(!)” sanat icra edebilecek, grup ve topluluk kurabilecek, proje üreterek “Türkiye Sanat Kurumu”na destek için başvurabileceklerdir.

Önce dünya ölçeğindeki dev sanat kurumları ortadan kaldırılacak, sonra da dostlar alışverişte görsün babından kalan artıklara isterlerse topluluk kurulup

sanat yapılacak. Pes demek gerekiyor. Yaşayanlar bilirler, kurumlar yok edilerek sanat alanı yürütülemez. Projeler bazında, sürekliliği olmayan toplama gruplar oluşturularak opera, bale, tiyatro, orkestra, koro sanatı icra edilemez.

Düzenlemeye göre kurumlar ve sanatçılar ortadan kaldırılınca da, sanat alanı Bakanlar Kurulu'nun, yani siyaset kurumunun atayacağı dokunulmaz 11 üyeli bir siyasi kurul olan "Türkiye Sanat Kurumu" eliyle yürütülecek. (kuşkusuz atamaları başbakan yapacaktır) Kurul; uygun bulunduğu projelere maliyetin yarısı tutarında destek vererek alan yürütülecek.

Sanat; evrensel yapısıyla diller, dinler üstüdür, birleştiricidir, tüm toplumu ve insanlığı kucaklar. Siyasi partiler ise ideolojik ve sınıfsaldır. Siyasi partilerin insafına bırakılan sanat toplumun tümüne yansıyamaz, birleştirici değil, ayrıştırıcı, bölücü olur. Böyle bir kurul ise Türkiye'nin Sanat Kurulu değil, ancak o gün işbaşındaki partinin sanat kurulu olur. Kuşkusuz, sanat kurumlarının kuruluş yasalarında eskien, günümüz koşullarına uymayan hükümler düzeltilmeli, ödeneksiz kurumların gereksinmelerini karşılayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Ancak bu eksikliklerin hiçbiri, ülkenin dünya ölçөгündeki dev sanat kurumlarını yok etmek için gerekçe yapılamaz.

Açıkça görölmektedir ki 2014'ün Türkiye'sinde, ülkenin köklü sanat kurumlarını yok etmek, sanatsız bir Türkiye yaratmak ve ortaya konan bütçe rantını ilişki kültürü içinde paylaşmak için böylesi bir yasa hazırlanmış, bunun için "Türkiye Sanat Kurumu" adıyla siyasi bir kurum kurulmak istenmektedir. Yasalaşırsa, bu düzenleme; konservatuarların, müzik ve sahne sanatları fakültelerinin, güzel sanatlar fakülteleri ile eğitim fakültelerinin sanat eğitimi veren bölümlerinin varlık nedenlerini de ortadan kaldıracaktır.

Bu yasa taslağıyla, halkın nitelikli sanatla yaşama ve yükselme hakkı da yok edilmektedir. Daha da önemlisi, bu düzenlemeyle, AKP Türkiye'yi evrensel boyutta geçerliliği bulunan, sanatla uluslararası kulvarda yarışma alanından çekmekte, ona; sanatı kurumlaştıramamış üçüncü sınıf bir ülke, bir Ortaçağ toplumu olmanın yolunu göstermektedir.

"Türkiye Sanat Kurumu" tasarısı; sanat alanı bağlamında Cumhuriyet tarihimiz süresince gündeme getirilebilen en ağır bir düzenlemedir. Gündeme getirilebilmesi bile cesaret isteyen tasfiye tasarısı, bir darbe tasarısıdır. Tiyatroyu, orkestrayı, operayı, baleyi, koroları ortadan kaldıran tasarı yasalaşırsa, Cumhuriyetin Sanat Devrimi'ni ortadan kaldırmak, cumhuriyet öncesine, hatta Osmanlı'dan da öncesine dönmek anlamındadır.

Olay bana, yakın zamanda Afganistan'da yaşanan çağdışı olayları anımsattı. Dünya kültür mirası antik anıtları bombalarla, toprakları yıkan Taliban, iktidardan indirilince ülkedeki radyolarda ilk kez müzik yayını başlamış, tiyatro gurupları oluşmuştu. Bilindiği gibi, Taliban ülkede müzik yayınına bile yasaklamıştı.

2.Daha büyük fotoğrafı görelim:

Adalet ve Kalkınma Partisi iktidara geldikten sonra, bu alanda kurumsal anlamda attığı ilk köklü adım, bağımsız Kültür Bakanlığını kapatıp, alanı turizm ile birleştirmek olmuştur. İcraat, 18 Mart 2003 tarihinde TBMM'ne sunulan yasa ile gerçekleştirilmiştir. Bu kararlar, Kültür Bakanlığı yarım bakanlığa düşürülmüş, kültür işleri de "bir bakanlığın iki işinden biri" durumuna indirgenmiştir.

Bağımsız Kültür Bakanlığının kapatılması tam anlamıyla bir darbedir. Dünyanın en zengin kültürüne sahibiz. Bu denli zengin ve katmanlı bir kültürün üzerinde yükselen Türkiye'de, bu Bakanlığın kapatılmasını düşünebilmek kabul edilir bir anlayış değildir.

Kültür alanını turizm ile birleştirmek ise diğer büyük yanıştır. Yürütmede bağdaşmaz iki alandır. Çünkü birisi sanat, diğeri ticarettir. Birisi duygu ve düşünce dünyamızdır, diğeri maddedir paradır. Birisinde korumaktır, diğesinde ise korunması zorunlu yere bile tesis yapmaktır. Birisinde onun için para harcamaktır, diğesinde ise ondan para kazanmaktır.

TBMM den geçirilen yasaya eklenen bir geçici madde ile, Kültür ve Turizm Bakanlıklarında görev yapan ve uzmanlık kazanmış bilgili, deneyimli (Müsteşardan, Galeri Müdür Yardımcısına kadar) yaklaşık 600 üst düzey yönetici ve uzman personelin işine, son verilmiştir. Bu alanda tam anlamıyla bir toptan tasfiye gerçekleştirilmiştir.

Halk Kültürü, bir boyutuyla kültürümüzün temelidir. Ulusal kültürün yaratılmasında ve onun evrensel boyut kazanmasında, halk kültürünün araştırılması, korunması ve geliştirilmesi çok önemlidir. Yeni yasayla, "Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü", bir Daire Başkanlığına indirgenmiş, birimin yayınlarına son verilmiştir.

"Kültür Merkezleri Dairesi", kültür ve sanatın her ile ve ilçeye dolayısıyla toplumun tüm kesimlerine ulaştırılmasında önemli görevler yürütmekteydi. Kültür sanat etkinliklerinin; icra edilebilmesi, ancak buna uygun mekânların

varlığı ile olanaklıdır. Artık bu alanda yeni proje ve yatırım yoktur. Bu anlayışın sonucu olarak, Anadolu'daki "Kültür Merkezi Müdürlükleri" de kaldırılmıştır.

Bakanlığın, yayımlar alanında, daha önce ticari kaygılar nedeniyle serbest piyasada basımı yapılmayan kültür sanat yayını yapmayı önemli bir görev olarak üstlenmişti. Bu alandaki yayın sayısı yılda 200 sayısını aşmıştı. Turizm ile birleştirilen yeni bakanlık, artık bu anlayışın çok uzağındadır. Yeni bakanlığın kütüphaneler konusundaki anlayışı ise, kütüphaneleri görev alanından çıkartmak olmuştur. 81 "İl Halk Kütüphanesi" ve "Yazma Eser Kütüphaneleri" dışında, 1000 in üzerinde kütüphane, yerel yönetimlere devredilmektedir.

Türk Sineması, önemli bir sanatsal yaratıcılık noktasına gelmektedir. Sinemanın gelişmesi için 2000 yılında alana kaynak yaratan CNC örneği Türkiye Sinema Yasası sonuçlanma aşamasına getirilmişti. AKP iktidarında yasanın çıkartılması için hiçbir çaba sarf edilmemiştir.

Anadolu'da topluma sanat sunan tüm Sanat Galerileri, bakanlık turizm ile birleştirilince kapatılmıştır.

Koruma Kurullarının; bilimsel ölçütler dışında, piyasaya uygun ve piyasada çalışan kişilerden oluşturulması, Doğal Sit Alanları'nın yok edilmesi ve ticarete açılması süreci başlatılmıştır. Oysa sürdürülmesi zorunlu siyaset; tüm kültürel, anıtsal, doğal sit alanlarının korunarak yaşatılması ve tanıtılması siyasetidir. Bu siyaset yetkinlikle sürdürülebilseydi, yaratılacak büyük turizm hareketiyle ekonomik veriye de dönüştürülmüş olacaktı.

Şimdi ise, elde kalan Devlet Tiyatroları, Devlet Opera ve Balesi ile Güzel Sanatlar Genel Müdürlüleri de ortadan kaldırılmaktadır.

Kısaca; AKP iktidarındaki yeni Bakanlık; bilinçle Cumhuriyetin tüm kültür ve sanatını görev ve sorumluluk alanından çıkartmakta, yok etmektedir. AKP'nin, kültür sanata indirdiği darbenin diğer bir örneği İstanbul Atatürk Kültür Merkezi AKM'yi yıkma kararı ve bu alanda yaşanan faciadır:

Atatürk Kültür Merkezi; önce yıkılmak istenmiş, karar büyük tepki yaratınca sözde onarılmak için AKP eliyle 1 Haziran 2008 tarihinde kapatılmıştır. Kapatma kararı ile birlikte AKM' de görev yapan tüm sanat kurumları; sanatçıları ve çalışanları ile birlikte adeta sokağa bırakıldılar. Sanat kurumlarının çoğu, sahne ve akustik koşulları uygun olmayan, izleyici kapasitesi sınırlı mekânlara yöneltiler. Bu nedenle de sanatlarının başyapıtlarını sunamaz, yasalarında

tanımlanan görevlerini yapamaz durumda bırakıldılar. Birçokları ise mekân yokluğundan gezici kumpanyalara dönüştürüldüler.

Daha da kötüsü, böylece Türkiye'nin mega kentinin merkezinde sergilenen kültür sanat etkinliklerini izleyen yaklaşık bir milyon insan, AKM den de, sanattan da uzaklaştırıldı.

AKM, aynı zamanda ülkemizin çok önemli sanat kurumlarının Devlet Opera ve Balesi, Devlet Senfoni Orkestrası, Devlet Tiyatrosu, Klasik Türk Müziği Korosu, Modern Folk Topluluğunun v.b. kurumlarımızın çalışmalarını sürdürdüğü yerleşik eviydi.

Kapatılmadan önceki son sezonda, AKM'de bir yılda 185 opera-bale temsili, 59 senfonik konser, 446 tiyatro temsili, 16 klasik koro konseri, 18 folk konseri, 23 sergi, ve Bakanlık tahsisi ile 96 olmak üzere yılda toplam 855 kültür sanat etkinliğinin sunulduğu düşünülürse, çürümeye terk edilen Kültür Merkezi'nin işlevi daha iyi anlaşılır.

AKP iktidarı, daha baştan yıkıma karar vermiş, bu nedenle de göreve geldiği 2002 tarihinden 2008 tarihine kadar kültür merkezine onarım için tek bir çivi bile çakmamış, yapıyı bilerek ölüme bırakmıştır. Oysa bu denli yoğun çalışmalara sahne olan Kültür Merkezinde 2002 yılından önce her yıl, yıpranma nedeniyle, mutlaka yenilenme ve önemli boyutta onarımlar gerçekleştirilirdi.

İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nin kapatılmasıyla yaşanan büyük tahribatın ardından, Türkiye'nin kültür sanat alanı daha da büyük bir yıkıma sahne olmaktadır. Sıra Ankara'daki AKM'yi yok etmeye geldi!

"Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Kanunu" ile alan temizlenerek Şehircilik Bakanlığına, TOKİ'ye ve Büyükşehir Belediyesine sunulmaktadır. Ankara'ya nefes aldırın bu alan büyük bir yapılaşmaya sahne olacaktır. Böylece 1980 yılında çıkarılan "Atatürk Kültür Merkezi Kurulması Hakkında 2302 sayılı Kanun" ile alanda inşaat ihalesi aşamasına getirilen Opera, Bale, Tiyatro ve kongre Merkezi gibi anıtsal projelerin ve 32 yıllık çalışma ile beklentinin de sonu da getirilmiş olmaktadır.

Yaşanan bu süreci; Mehmet Aksoy'un "İnsanlık Anıtı"na yapılan ucube saldırıyla, okullarda müzik ve resim gibi sanat derslerini neredeyse yok eden eğitim siyasetiyle, yayınlanmamış kitabı toplamaya ve kitabı dinamitten de tehlikeli gören bugünkü iktidar anlayışı 4+4+4 medrese eğitimi örnekleriyle

çoğaltabiliriz. Günümüzün siyasal iktidarı; TÜSAK'la tiyatroları, operaları, orkestraları ve koroları kapatabilme düşüncesine kadar vardırırmıştır.

Sanat kurumlarını ortadan kaldırmayı öngören anlayışların, devletin bu alana ayırdığı kamu kaynağıyla da ilgisi yoktur. Aslında bu alana ayrılan bütçe bir sefalet bütçesi, bir "kültürsüzleştirme" siyaseti bütçesidir. Kültür Bakanlığı'nın genel bütçeden aldığı pay 1982 yılında binde 8.9 iken 1996 yılında binde 3.6'ya inmiştir. Bu payın 2002 yılında binde 2.8, 2011 yılında turizmle beraber iki bakanlığın bütçesinin binde 4, 2012 yılında binde 5 olduğunu belirtelim.

2011 Yılı için, Avrupa ve Türkiye için vereceğimiz birkaç kıyaslamalı veri, gerçekleri daha da açıklıkla ortaya koyacaktır:

Almanya'nın kültür hizmetlerine ayırdığı bütçe 8,3 Milyar Euro, Fransa'nın 12 Milyar, İtalya'nın 6,7 Milyar, İspanya'nın 5,1 Milyar, İngiltere'nin 8,8 Milyar Euro dur. Bu veriler; Almanya'nın kültür harcamaları için kişi başına 101 Euro, Fransa'nın 197 Euro, İtalya'nın 112 Euro, İspanya'nın 119 Euro, İngiltere'nin 143 Euro kaynak ayırdığını ortaya koyuyor. Türkiye'de ise, 2012 yılının Kültür ve Turizm adındaki 2 bakanlığın bütçesi 1 510 066 000 TL, yani yaklaşık 500 Milyon Euro dur. Kısaca, devlet kişi başına kültür ve turizm gibi iki alan için yalnızca 7 Euro kaynak ayırıyor. O nedenle sefalet bütçesi diyoruz.

Konumuz müzik ve sahne sanatları olunca, alanla ilgili birkaç sayı daha verelim: Almanya sahne sanatlarına 3 Milyar, Fransa 4,2 Milyar, İtalya 1 Milyar Euro harcama yapıyor. Yalnız Royal Operaya ayrılan bütçe 30 Milyon Euro dur.

Bizde ise 2013 yılı verileriyle 6 opera bale müdürlüğüne verilen bütçe toplamı 70 Milyon Euro (211 885 000 TL), 21 tiyatroya verilen bütçe toplamı 46 Milyon Euro (140 000 000 TL), Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğüne bağlı 6 Orkestra, 13 Koro, 9 Topluluk, 3 Resim Heykel Müzesi ve 50 Galeri için verilen bütçe 45 Milyon Euro (136 269 000 TL) dur.

Devlet sanat kurumlarına ayrılan kamu kaynağının toplamı 161 milyon Eurodur. Kaynağımız yok da diyemeyiz. Diyanete ayrılan bütçe, bakanlık bütçesinin 3 katıdır.

2014'ün Türkiye siyasetinde ortaya çıkan geçek gün gibi ortadadır. Sanat alanına yapılan saldırılara, yıkımı ve tasfiyeyi öngören düzenlemelere ve hazırlanan yasa tasarılarına bakılırsa, günümüzün siyasi iktidarı hızla sanatsız bir Türkiye yaratmaya çalışmaktadır.

3.Yıkımın boyutunu anlamak için Cumhuriyetin kültür sanat yaklaşımına bakalım:

Türkiye, kültür temeline dayalı bir cumhuriyet olarak kuruldu. Mustafa Kemal Atatürk, alana o denli önem vermektedir ki, 9 Mart 1935'te partinin dördüncü kurultayının açılışında yaptığı konuşmada;

“Geçen kurultaydan bugüne başardığımız işler; Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal çehresini kesin çizgileriyle ortaya çıkarmıştır. Yeni harfleri, ulusal tarihi, öz dili, güzel sanatlar, bilim, müzik ve teknik kurumlarıyla, kadını erkeği her hakta eşit modern Türk Sosyetaesi bu son yılların eseridir. Türk Ulusu, ancak varlığını derin ve sağlam kültür sınırları ile çevreledikten sonradır ki, onun yüksek kapasitesi ve erdemi uluslararasıda tanınır” diyordu. Atatürk bu ifadesiyle gerçekleştirilen “kültür devrimi”ni, önemsemenin de ötesinde Cumhuriyet'in varlık nedeni olarak görüyordu.

Cumhuriyet Türkiye'si bu anlayışla kuruluş tarihi 1923'ten başlayarak kültür sanat alanında hızlı ve yoğun bir kurumlaşmaya sahne oldu. Ülke yeniden inşa edilirken, Ankara, devletin kuruluş siyasetine örnek oluşturmak üzere “Kültür Başkenti” olarak kuruldu. Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Musiki Muallim Mektebi, Üniversite, Konservatuar, Devlet Tiyatroları, Devlet Operası, Devlet Balesi, Senfoni Orkestrası, Köy Enstitüleri, Halkevleri gibi kültür sanat alanındaki bu hızlı ve yoğun kurumlaşma atılımı, cumhuriyetin kültür temeli üzerinde yükseldiğinin en belirgin örnekleridir.

Atılan ilk adım, kuruluştan hemen 6 ay sonra bir saray müzik topluluğu olan Muzika-i Hümayun'un Ankara'ya taşınarak halka konserler veren bir orkestraya dönüştürülmesidir. Orkestra Başkent Ankara'da ilk konserini 11Mart1924 günü Milli Sinema'da verir. Orkestra, Cumhuriyetin saltanattan devraldığı tek kurumdur.

2. adım, Musiki Muallim Mektebi'nin kuruluşudur. Müzik ve sahne sanatları alanında mesleki gereksinimi karşılamak amacıyla kurulan okul, Cumhuriyetin 1924 yılında kurduğu ilk yüksek okuldur. Sanat alanındaki kurumlaşma çok önemsenmektedir. 1925 Yılında sanatçı, eğitimci yetiştirilmek üzere, Avrupa'ya, müzik alanında 5, resim dalında 5 olmak üzere 10 öğrenci gönderilir.

Atılan diğer önemli adım, 26 Kasım 1934 tarihinde ilk Türk Operası Öz Soy'un bestelenişi ve seslendirilişidir.

Müzik ve sahne sanatları kurumlarına ulaşmada atılan öteki adım, 25 Haziran 1934 tarihinde çıkartılan “Milli Musiki ve Temsil Akademisi” kanunudur. Arayış, Musiki Muallim Mektebi ve Temsil Şubesi ile Riyaseti Cumhur Filarmonik Orkestrasından oluşan bir Akademinin kurulması düşüncesidir. Müzik ve sahne sanatları alanındaki yetersizliğin bu yapılanmayla giderileceği düşünölmüştür.

En önemli aşama, Devlet Konservatuarının kuruluşudur. 1935 Yılında davet edilerek Ankara’ya getirilen besteci Paul Hindemith’in verdiği rapor doğrultusunda Ankara Devlet Konservatuarı 24 Nisan 1936 tarihinde kurulur. Ankara Devlet Konservatuarı, kısa sayılacak zamanda Devlet Tiyatrosu’nun ve Devlet Operası’nın, Devlet Balesi’nin kuruluşunu getirmiştir.

Tarihsel değerlendirmeyi, ilk opera temsili sonunda yaptığı konuşmasıyla devrimci Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel yapıyor:

“Gözden uzak tutulmamasını bilhassa istirham ederim ki, insanlığın en müthiş savaşlarından birini yaptığı böyle bir devirde ve harp yangınının dumanları ve kızılıklarının göklerimizde vurduğu böyle bir zamanda, tiyatro temsilleriyle, opera ile meşgul olmamız, güzel sanat davasına nasıl ciddi bir mana verdiğimizimiz kuvvetli bir işareti sayılmalıdır. Biz, tiyatro ve opera şeklindeki temsil sanatını, medeniyet meselesi halinde alıyoruz...”

“Bir gün bizim gibi bütün insanlığın idrak edeceğine inandığımız Türk Hümanizmasının yepyeni bir safhası, Devlet Konservatuarı’nın bağrından doğmaktadır. Türk hümanizması, insan eserine istisnasız kıymet veren, ona zamanda ve mekanda hudut tanımayan hür bir anlayış ve duyuştur. Hangi milletten olursa olsun insanlığa yeni bir düşünüş, yeni bir duyuş getiren her esere bizim yüreklerimizin besleyeceği his, ancak saygı ve hayranlıktır...”

Cumhuriyeti kuranlar; güzel sanatları, operayı, baleyi, tiyatroyu ve bu alanındaki kurumlaşmayı “Medeniyet Meselesi” olarak görüyorlar. Genç Cumhuriyet, müzik ve sahne sanatlarında, Avrupa’nın Rönesans’tan günümüze olan gelişimini, birkaç on yıla sığdırmaya çalışmış, büyük başarı kazanmıştır. Vurgulanacak önemli nokta; Cumhuriyetin kültür sanatı ve özellikle müzik sanatını toplumsal değişmenin, gelişmenin ve ilerlemenin önemli bir aracı olarak değerlendirdiği gerçeğidir. Büyük Atatürk düşüncesini şu şekilde ifade etmektedir:

“En güç devrim müzik devrimidir. Çünkü müzik devrimi, kişiye, önce kendi iç dünyasını unutturmaya, sonra da onu yeni bir âleme yöneltmeyi gerektirir. Onun için çok zordur. Çok zordur ama mutlaka yapılacaktır.”

Cumhuriyet, çağcıl yeni bir insan ve yeni bir toplum inşa etmek istiyordu. Bu anlayışla, sanat ve özellikle müzik sanatı, duyu ve düşünce dünyamızı değiştiren gücü ve işlevi nedeniyle Cumhuriyetin kuruluşunda “yapı taşı” olarak yer almıştır.

Tüm bu atılımların; savaştan yeni çıkmış yorgun yoksul ülkede, cılız bir devlet bütçesiyle gerçekleştirilmesi, bu anlayışı daha da anlamlı kılıyor. Cumhuriyeti kuranlar, “Yeni Bir Toplum” inşa ederken, kültürü ve onun en etkili alanı olan “sanatı” ve “bilimi” yaşamın merkezine koydular. Bu kültür anlayışında; özellikle vurgulamak istediğim dört ana başlık bulunmaktadır.

Bunlardan birincisi, cumhuriyetin üzerinde yükseldiği kültür, bir öykünme kültür anlayışı değil, kültürümüzün yitirilen, kaybolan ‘öz’ünü arayış ve ‘öz’e dönüş’ anlayışdır. İkincisi; özden yola çıkarak “çağdaşlaşma, çağın üzerine çıkma” anlayışdır. Bu kavram uygarlığın gelişimine kayıtsız kalmayı değil, ona katılmayı, ondan feyiz almayı ve onu geliştirerek, çağdaşlaşarak ilerlemeyi tarif etmektedir. Üçüncüsü; kültür/sanat alanında “kurumlaşmaya” olağanüstü önem verme yaklaşımıdır. Dördüncüsü ise kültür/sanat alanındaki kurumlaşmayı; üniversitenin kurulması, demiryollarının inşası, demir çelik sanayinin kurulması, kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi vb. anlayışı ile birlikte gerçekleştirmeye çalışan “bütüncül bakış” anlayışdır.

Kısa zaman içerisinde yoğunlaşarak devam eden kültür sanat hareketi, ilerleyen zaman içerisinde ne yazık ki aynı hızla sürdürülemedi ve sonunda giderek bir karşı harekete dönüştürüldü.

Geldiğimiz noktada Türkiye, bugün 5–6 il merkezliyle sınırlı bir kültür sanat yaşamına mahkûm edilmiştir. İlçelerimizi, köylerimizi bir yana bırakalım, geride kalan yaşamdan kopartılmış 70’i aşkın il merkezimiz bile çağdaş kültür/sanat yapılanmasından yoksundur. Oysa cumhuriyet o yıllarda; kültürlüleşme bağlamında, kültür/sanat faaliyetlerini de içinde barındıran ve ilçelere bucaklara kadar uzanan 4700’ün üzerinde halk evi ve halk odası açmıştı.

Bugün, icra sanatları bağlamında, aradan geçen 90 yıl içerisinde ancak Ankara, İstanbul, İzmir, Mersin, Antalya, Samsun illerimizde “Opera ve Bale Kurumu”; Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Adana, Antalya, Eskişehir il merkezlerinde “Senfoni Orkestrası” kurulabilmiştir. Tiyatro alanında göreceli de olsa daha başarılı bir kurumlaşma görüyoruz. “Devlet Tiyatrosu” 21 ilde 56 sahne ile yapılanmış durumdadır.

Sanatçı yetiştiren kurumlar bağlamında konservatuarlarımız, Anadolu'nun diğer çeşitli kentlerinde kurulmaya çalışılsa da; tiyatrosu, orkestrası, opera ve balesi hatta sineması bile olmayan kentlerimizde eğitime çalışılan sanatçı adaylarının neyle beslenebildikleri, yarışmaya dayalı bu uluslararası sanat alanında neyi, kimi örnek alıp almadıkları gerçeği ise büyük bir soru işareti olarak önümüzde durmaktadır.

Anadolu'da gerçekleştirdiğimiz turnelerde gördüğümüz ise, bu tür sanat etkinliklerine talebin yüksek, arzın ise yetersiz olduğudur. Dahası bir kente üç beş yıl arayla yapılan bu tür turnelerin, yöre insanını ancak bir kez bu sanatlarla buluşturduktan sonra yeniden büyük bir suskunluğun yaşandığı gerçeğidir. Bu nedenle, zaman yitirilmeden tüm kentlerimizi yerleşik sanat kurumlarıyla yapılandırmak gerekir.

Öte yandan; kültür başkenti olarak kurulan Ankara'da bile, Türkiye; cumhuriyetin ilk yıllarında müzik ve sahne sanatları için inşa ettiği kültür sanat mekânlarının üzerine, rasyonel anlamda bir yenisini inşa edememiştir. Geçmişte az da olsa, arada bir başa gelen iktidarların olumlu yaklaşımlarıyla ve sanat alanındaki sanatçı/yönetici kadroların gayretleriyle kültür sanat alanı yeşertilmeye de çalışılmıştır. 1998 yılında Samsun, Antalya, Gaziantep, Sivas ve Van'da 5 yeni opera bale kurumunun açılması kararı, bu çalışmalar içerisinde, özellikle sanatın Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinde yaygınlaştırılması siyaseti açısından da tarihsel değerdedir.

Bu kapsamda diğer önemli bir projeden söz edilebilir. Yoğun çabalar sonucunda, açılan ulusal yarışmalarla bu alanda önemli projeler de elde edilmiştir. AKM 4. Bölgede Semra ve Özcan Uygur'un "Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonu" projesi (1992), ve 1. bölgede Azize ve Özgür Ecevit'in opera-bale, tiyatro ile kongre ve gösteri merkezini içeren "Kongre ve Kültür Merkezi" projeleri (1995) üretilen dikkat çekici projelerdir.

Söylemek istediğim, sanat alanında tasfiyeyi öngören "Türkiye Sanat Kurumu Kanun Tasarısı Taslağı", aslında bir başlangıç değil, yürütülen kültürsüzleştirme siyasetinin bir parçasıdır. Cumhuriyetin üzerinde yükseldiği kültürü yok edilmektedir.

4.Şimdi asıl fotoğrafa gelelim:

AKP'nin TÜSAK ve benzeri siyasetle yaratmak istediği Yeni Türkiye'nin Fotoğrafını Graham Fuller "Yeni Türkiye Cumhuriyeti" adıyla kitaplaştırdı.

Yazarın; CIA' nın eski Türkiye Masası Şefi, ABD İstihbarat Konseyi Başkan Yardımcısı ve Rand Corporation Danışmanı olan kimliği, fotoğrafı daha da ilginç kılıyor.

Özetlersek; yazar Cumhuriyet'i başarısız bir "deneyim!" olarak tanımlıyor. Bunu kendince Türkiye'nin Cumhuriyet ile İslâm'a, Ortadoğu'ya ve Arap dünyasına sırtını dönmesine bağlıyor. Arap harflerini reddeden Türkiye'nin tarihten radikal olarak koptuğunu iddia ediyor. Böylece bizim kültür tarihimizi tersine çevirerek adeta yeniden yazıyor!

Fuller; AKP iktidarıyla Yeni Türkiye'nin yaratıldığını, bunda başarının Akp ve Gülen hareketinin olduğunu, "Yeni Türkiye"nin, tekrar dine ve etnik yapıya dayalı bir İslam Devleti, bir Ortadoğu Devleti ve yeni bir Osmanlı Devleti olması gereğini salık veriyor. Kısaca, Cumhuriyetin getirdiği çağdaş değerleri bir tarafa iterek Ortaçağa göz kırpmayı salık veriyor. Graham Fuller'in "Yeni Türkiye Cumhuriyeti" kitabı, AKP'nin yol haritasıdır. Bugün "Yeni Türkiye" söyleminin daha bir inançla dile getirilmesi rastlantı değildir. İçi doldurulmasa da, günümüzün siyasi iktidarı 10 yıldan bu yana söylem, eylem ve icraatıyla "Yeni Türkiye"nin yollarını çoktan döşedi. Sanat kurumlarını ortadan kaldırmayı öngören "Türkiye Sanat Kurumu" düzenlemesini de bu fotoğraf içinde değerlendirmek gerekir. Aslında ortadan kaldırılmak istenen yalnız sanat kurumları değil, Cumhuriyetimiz ile onun çağdaş ve evrensel değerleridir.

5.İşin özü:

"Sanat", "sanatçı" ve "sanat alanında kurumsallaşma" bağlamında; gelişkin çağdaş toplumlar ile geri bırakılmış Ortaçağ toplumlarını birbirinden ayıran en önemli özelliklerden birisi, o ülkelerdeki sanat, sanatçı ve sanat kurumlarının varlığıdır. Daha doğrusu bu varlığın bulunup bulunmadığı, kamunun bu alana verdiği değer ve desteğin ölçüsüdür.

Çünkü insan; sadece yiyen, içen, uyuyan bir varlık değil, duygu ve düşünce dünyasıyla var olabilen, yaratıcı bir varlıktır. Dahası; duygu dünyamız var oluşumuzun çıkış noktasıdır. Onu beslemeden, geliştirmeden tam insan olmamız, hatta insan olmamız da olanaksızdır. Çünkü sonuçta duygu ve düşünce dünyamız zenginleştikçe ve geliştikçe insan ve toplum olarak gelişir yücelir ve yükseliriz. Bunu besleyen ve geliştiren başlıca obje ise sanattır. Bu nedenle "sanat varlığı" gelişkin toplum olmanın ölçütü olarak ele alınır.

Çağdaş uygarlık diye adlandırdığımız günümüz medeniyetinin temeli olarak

gösterilen Antik Yunan medeniyetindeki eğitim alanında 4 temel eğitim alanı ve ders vardı. Aklın yüceltilmesi için Matematik, zihnin işlerlik kazanması için Mantık, Felsefe, bedenın yüceltilmesi için Spor ve duygunun yüceltilmesi için Müzik.

Gelişkin uygar toplumlar, sanatı bu anlayışla yaşamın merkezine koymuşlardır. Bu toplumlarda devlet, yurttaşına nasıl iş-ekmek vermeyi görev biliyorsa, ona sanat sunmayı ve bunun için gerekli ortamı hazırlamayı da önemli bir görev olarak üstlenmiştir. Cumhuriyetin kuruluşunda da kültür ve sanat; üstün bir öngörüyle ve bu anlayışla devletin kuruluşunda yapı taşı olarak yer almıştır ama şimdiki karar verici siyasetçiler bu alanı kurutuyorlar.

Sanat; geliştirici, ilerletici, zenginleştirici bu işleviyle gelişmişliğin, çağdaşlığın en belirgin ölçütüdür. Sanatı kurumsallaştırmamış, Konservatuarı, operası, balesi, tiyatrosu, orkestrası bulunmayan ülkelerde, gelişkin, çağdaş toplum da yoktur. Bu ülkelerde çoğulcu toplum da, parlamento da bulunmuyor. Yaşadığımız coğrafya; bunun çarpıcı ve acı örnekleriyle gözler önündedir.

Cumhuriyetin kazandırdığı bu sanat varlığıyla tarih sahnesinde uygar dünyanın bir parçası olarak yer alan Türkiye, ağır sorunlar yaşayan İslam Dünyasında sanatı kurumsallaştıran tek ülkedir. Sanat varlığımızın, ülkenin her tarafına yaygınlaştırılması gerekirken, 90 yıl sonra, 2014'ün Türkiye'sinde, sadece sekiz-on kentimizle sınırlı sanat varlığımızı da yok edecek çalışmalar yapılabiliyor olması çok hazindir.

Öte yandan, kültürün yapılan çok sayıdaki tanımının içinde en dikkate değer olanı, "kimlik" ve "birlik" ile ilgili olan tanımıdır. Her toplum sahip olduğu kültür değerleriyle kimlik kazanır ve ancak bu ortak değerler paylaşılınca birlik ve gelecek sağlanabilir. "Ulusal kimliğin ve birliğin oluşumunda" en önemli etmen kültürdür.

Günümüzde yaşanan yakıcı süreç de düşünülerek, Türkiye'de daha da önemsenmesi gerekli kültür ve sanatın ihmali, giderek yok edilmesi için sürdürülen bugünkü siyaset kabul edilemez. Sanki tarihimizde cumhuriyetin kültür anlayışı yokmuş gibi, yaşamdan kopartılmış bu Türkiye fotoğrafı uygarlığın gelişimine de aykırıdır.

Biz yine de ırmağın tersine akıtlamayacağını vurgulayarak bildiriye sonlandıralım.

II. OTURUM

SANAT ALANLARINA KAMU KATKISI NASIL OLMALI?

Moderatörler

Vecdi Sayar
(Eleştirmen)

Orhan Alkaya
(Eski İBB Şehir Tiyatroları Genel Sanat Yönetmeni)

Serhan Bali
(Andante Dergisi Genel Yayın Yönetmeni)

Doç. Dr. Burcu Pelvanoğlu
(MSGSÜ Öğretim Üyesi)

Tuğçe Tuna
(Kareograf, MSGSÜ Öğretim Üyesi)

Serhan Bali
Andante Dergisi Genel Yayın Yönetmeni

Kültür ve Turizm Bakanı Ömer Çelik, TÜSAK hakkında şimdiye dek yaptığı az sayıdaki konuşmasının hepsinde ülkemizde ödenekli sanat kurumlarının işleyiş yapısından şikayet edip bu yapıyı 'Sovyetik sistem' olarak adlandırdı. Sayın Bakan devletin sanat kurumlarına sahip olması ve onları işletmesi bağlamında bu nitelendirmede bulunuyor ve ayrıca 'memur sanatçı' kavramına atıfta bulunuyor. Ama bu takdirde Almanya, Avusturya, Fransa gibi, devletin ödenekli sanat kurumlarına sahip olduğu ve bütçeden her yıl onlara önemli kaynaklar aktardığı ülkelerdeki yapılanmayı da mı 'Sovyetik sistem' olarak nitelendireceğiz?

Sanırım buradaki sorun, ödenekli sanat kurumlarına 'kamu iktisadi teşebbüsü' gözüyle bakılmasından kaynaklanıyor. Böyle bakıldığında, ekonomik gerekçelerle yapılan yüzlerce özelleştirmeden bu kurumlar neden ayrı tutulsun, bunların ayrıcalığı mı var şeklinde bir bakış açısı geliştirdiği anlaşılıyor. Bir ülkenin ödenekli sanat kurumlarına sahip olmasının onu modern dünyada ayıplı veya anakronik bir statüye sokmadığının anlaşılması gerekiyor. Öyle sahne sanatları vardır ki, bunlara düzenli ödenek tahsis etmeden, güvenli bir gelecek vaat etmeden, sezon düzeneğinde çalıştırmadan icra edemezsiniz. Kar-zarar mantığıyla, şu kadar yatırmışız karşılığında bu kadar kazanmışız biçimindeki düz ekonomik mantıkla bu sanatları hiçbir ülkede yaşatamazsınız. Opera-bale-dans-koro-senfonu orkestrası böyle sanatlardır.

Tabi devlete bağlı olsalar da tüm sahne sanatları kurumları ödeneklerini, ellerindeki tüm enstrümanları akıllıca kullanıp zarar etmemeye odaklanarak veya kimi özel durumlarda zararı en aza indirmeye çalışarak harcamalıdır. Ama Türkiye gibi, pek çok coğrafi bölgesinde hala yetersizliklerin yaşandığı, gelişmekte olan bir ülkede bu hedefi gerçekleştirmek mümkün olmayabilir. Türkiye'de devletin sanatı ve sanat kurumlarını doğrudan desteklemesinin taşıdığı hayatiyet kesinlikle sona ermiş değildir. Hele opera-bale-dans-koro-senfonu orkestrası gibi sanatların devletin dışındaki özel ve sivil girişimler tarafından üstlenilmesini beklemek mümkün değildir. Özel ve sivil girişimler sanatın bu alanlarında devletin yerini alacak seviyede değillerdir. Evet Türkiye'de liberalizmin gelişmesiyle birlikte özel teşebbüs ortamının güçlendiği ve bu teşebbüslerin özellikle son 20-25 yıl içinde sanat destekçiliği ve hamiliği

alanında epeyi mesafe kat ettiği bir gerçektir. Ama bu gelişmiş özel sektörün dahi altından kalkamayacağı işler vardır ki onların başında opera-bale-dans-koro-senfonu orkestrası gelmektedir. Bu alandaki kimi başarılı örneklerin varlığını biliyor ve onlarla gururlanıyoruz ama ufkumuzu bu bağlamda yalnızca büyük şehirlerle sınırlı tutmamalı, geniş Türkiye coğrafyasını ve bu coğrafya üzerinde yaşayan milyonlarca Türk insanının da nitelikli sanat ürünlerine ulaşması hakkını göz önünde tutmalıyız.

Hükümetin bu konuda -yanlış biçimde- örnek aldığı İngiltere’de başarılı biçimde yönetilen sanat kurumlarının düzenli destekler, bağışlar ve bilet gelirleriyle hükümetten bağımsız yaşayabilecekleri bir ekonomik ortam mevcuttur ama gelişmekte olan bir ülke olan Türkiye’de böyle bir ortam yoktur. Bu örnek alma şu açıdan da talihsizdir: İngiltere, sanatın kamu kaynaklarınca en az desteklendiği gelişmiş ülkelerin başında gelmektedir. Bu manada Almanya, Avusturya, Fransa gibi Türkiye’nin kuruluşundan itibaren örnek aldığı kıta Avrupası ülkeleriyle kıyaslanmasına imkan yoktur. Arts Council’in kurulmasının üzerinden yaklaşık 70 yıl geçmiş olmasına rağmen İngiltere’de hala sanat etkinliklerinin halkın vergileriyle karşılanmasının doğru olmadığını savunan, belli bir yüzdede tutulan devlet desteğini bile sanata çok gören liberal zihniyet güçlüdür. Bu tartışmanın hiç dinmediği İngiltere’de 2012 yılı sonunda medyada ciddi tartışmalar yaşanmıştır. O sırada BBC’nin Sanat Editörü Will Gompertz Arts Council’in gereksiz bir kurum olduğunu ve kaldırılması gerektiğini savunmuştur. Gompertz savunmasında İngiltere’de nüfusun sadece yüzde sekizinin operaya, baleye, klasik müzik konserlerine gittiğini ve bu insanların çoğunun da büyük şehirlerin zengin muhitlerinde yaşadığını yazmıştır. Tartışmaya sonunda Arts Council Direktörü Peter Bazalgette de müdahil olmuş ve başında olduğu kurumun İngiliz sanat dünyası için gerekliliğini savunmak zorunda kalmıştır. İşte örnek alınan İngiltere ve hali pür melali budur.

Günümüzde Türkiye gibi gelişmekte olan doğulu ülkelerin birbirleriyle giriştikleri global ölçekteki yarışta kültür ve sanat alanlarının başlıca enstrümanlarını kullandıklarını görüyoruz. Ekonomi, bilim, teknoloji, sağlık, eğitim alanlarındaki rekabetin yanına tüm görkemi ve saygınlığıyla kültür sanat alanında ortaya konulan hamleler yerleştiriliyor. Orta Asya Cumhuriyetleri ve körfez ülkeleri global düzlemde insanlığın ortak zenginliği olan bu sanatlarda yaptıkları altyapı yatırımlarıyla dikkati çekiyor ve seçkinlik kazanmaya çalışıyorlar. Türkiye ise asırlık sanat kurumlarını kapatma yoluna gidip sanat üretimini özelleştirme adı altında ticarileştirmeyi seçerek bu global yarışta ben

yokum diyor, kùltür ve sanat alanındaki üretimiyle seçkinleşmek yolunu terk ediyor.

Mevcut ödenekli sanat kurumları asla kapatılmayıp yapı ve işleyiş bakımından kapsamlı revizyona tabi tutulmalıdır. Kadrolar şişkinlikten kurtarılmalı, kaynakların verimli kullanılması sağlanmalıdır. Devlet, kendisine bağılı sanat kurumlarının özel sermaye tarafından çeşitli enstrümanlarla daha fazla desteklenmesi için gerekli olan yasal mevzuatı oluşturmalı ve özendirme bulunmalıdır. Devletin kaynaklarının yeterli gelmediğı noktada özel sermaye devreye mevzuat engelleriyle karşılaşmadan rahatça sokulabilmelidir. Özel sermayenin ödenekli sanat kurumlarını desteklemesi için daha fazla olanak yaratılmalıdır. Örneğin, opera-bale kurumlarımızın ve senfoni orkestralarımızın programladığı sezonların ve turnelerin destekçi özel firmaların isimleriyle anılmaları özendirici olacaktır. Bu politika ÷lkemizde şimdiki dek geçerli olan sanat destekçiliğı türünün dönüşüme uğramasına yol açacaktır. Böylece özel teşebbüslerin gereksiz yükler altına girip isimlerini verdikleri orkestralar, festivaller kurup beslemelerinin önü alınacak, akıtılmakta olan ciddi manadaki kapital ödenekli sanat kurumlarının kasasına girecektir.

Ödenekli sanat kurumlarının mevcut yapısında reorganizasyona gidilmesi, kaynak israfının önünü alacak bir önlem olarak düşünülebilir. Avrupa'da pek çok şehirde karşımıza çıkan, bir şehirdeki senfoni orkestrasının aynı zamanda o şehrin opera-bale kurumunun da orkestrası olması anlayışı Türkiye'de de yerleştirilebilir. ÷lkemizde şu anda 6 ilimizde opera-bale kurumu ve yine 6 ilimizde senfoni orkestrası ayrı varlıklar olarak yaşamını sürdürmektedir. Coğrafi açıdan birbirine yakın illerimizde de aynı türden bir uygulamaya gidilerek opera-bale kurumu ve senfoni orkestrası birleştirmelerine gidilebilir.

Ödenekli sanat kurumunun kadrolu üyesi olmuş bir sanatçının sonraki yıllarda performans ölçümüne tabi tutulmadan emekli olana kadar aynı kurumda çalışma hakkına sahip olması, yeteneğı ve ortaya koyduğu başarı ne olursa olsun tüm sanatçıların eşit konumda değerlendirilmesi, günümüzün her açıdan rekabetçi ortamında geçerliliğini çoktan yitirmiştir.

Devlet kuracağı Özerk Sanat Konseyi eliyle, sivil inisiyatifler tarafından ÷lkemizin her köşesinde güç koşullarda ortaya çıkarılan nitelikli sanat etkinliklerine destek olmalıdır. Özel sektörün güçlü olmadığı, güçlü olduğu yerlerde ise kùltür-sanat destekçiliğı bilincine henüz ulaşamadığı uzak coğrafyalarda bu destek türü yaşamsal önemdedir. Türkiye'deki eğitimli sahne sanatçısı sayısı son 20 yıl içinde hiç olmadığı kadar yüksek bir seviyeye ulaşmış bulunuyor. Bu

nüfusun ülkenin büyük şehirlerine göç etmelerine gerek kalmayacak biçimde, yaşadıkları coğrafyalarda sanat toplulukları kurup onları yaşatmalarını desteklemek, devletin elindeki birden fazla enstrümanla gerçekleştirebileceği önemli bir işlevidir. Özerk Sanat Konseyi Afyon'un Dinar ilçesinde yerel belediye ve üniversitenin işbirliğiyle her yıl yapılmaya çalışılan Marsyas Kültür Sanat Festivali, Afyon caz ve klasik müzik festivalleri veya Adıyaman Filarmoni Orkestrası gibi zorlu bir coğrafyada sanatı sevdirmeye çalışan sivil inisiyatifleri desteklemek için kullanılmalıdır. Konservatuvarlarımızdan her yıl binlere genç mezun olmaktadır. Bu gençlerin bir araya gelerek oluşturacakları sivil inisiyatifler ülkenin her köşesinde kuracakları orkestralar-korolar, yaşama geçirecekleri festivaller için Özerk Sanat Konseyi'nin desteğine ihtiyaç duyacaklardır.

Ödenekli sanat kurumlarımızın kapatılmasını 12 Eylül askeri darbesini yapanların siyasi partileri kapatmalarına benzetiyorum. Tıpkı o partilerin birkaç yıl sonra yeniden açıldığı gibi -eğer bu kapatma gerçekleşecek olursa- sanat kurumlarımız da günü geldiğinde işbaşına gelecek başka iktidarlar tarafından mutlaka yeniden açılacaktır diye umuyorum. Ama o geçen zaman içinde, maddi ve manevi kayıplarımızın neler olacağını sizlere anlatmaya gerek bile olmadığını düşünüyorum.

Tuğçe Tuna
MSGSÜ Öğretim Üyesi

Ben sekiz yaşında Ankara Opera Balesi'nin çocuk balesiyle dans etmeye başladım. Ondan sonra da hiç durmadım. Bale kendini modern dansa, sonrasında da çağdaş dansa ve şimdi de ne gerekiyorsa kendimi ifade etmek için disipline olarak aştı. Bu süreç içerisinde hem ailesi tarafından desteklenen hem de korkuya alıştırılmayan bir çocuk olarak büyütüldüğüm için ne kadar şanslı olduğumu şimdi anlıyor ve fark ediyorum. Ayrıca babam da subaydı. Deniz subayıydı. Ancak seksenlerde elektrikler kesildiğinde biz de gitar çalarak beni dans ettirirdi evde. Daha sonra kendisi askeri harp okulunda askerler eğer olur da ileride başka bir işle uğraşmak isterse diye ikinci bir diploma sistemini askeriye soktu. Böylece akademide bu kişiler kendi meziyetleri doğrusunda hayatlarına devam edebilme özelliğine sahip oldular.

Şimdi niye buraya geldim, bu şu anda yurt dışında özellikle ödenekli devlete bağlı sanat kurumlarında çok işleyen, Avrupa'da, Viyana'da çok işleyen bir şey bu. Sanatçılar belli bir yaşa geldikten sonra hem akışı kilitlememek için çeşitli sınıflarda eğiterek, tekrar iki senelik eğitim vererek başka alanlarda aktif kılmak üzere çalışıyorlar. Mesela dansçıysa fizyoterapi üzerine eğitim verip dans hareket terapisi ya da iletişim terapisi üzerine odaklıyorlar. Bu kişiler özellikle yaşlılarla -ki Türkiye'nin bence önümüzdeki yirmi yıl boyunca en büyük sorunudur- çalışma için eğitiyorlar. Gençlerle de çalışılıyor aynı zamanda. Dolayısıyla kendini emekli olduğu için işe yaramayan değil, ciddi anlamda yeni bir işle birlikte hayata bakışla beraber işlevsel hissediyor sanatçılar. Ve bunun beden odaklı, ses odaklı sanatlarda hem gençlerle yani beş yaşından itibaren, hem de yetmiş beş üstü yaş grubunda bunu kullanıyorlar. Ben de Hollanda'da bu programların bir tanesinde çalıştım sanat terapisti olarak. Yetmiş beş yaş üstü kişilerde alzheimer hastalarında bedensel iletişim sağlayarak hayat kalitelerini artırmak üzerine bir proje vardı. Üç ay gittik çalıştık, çok şey de öğrendik. Şimdi Türkiye'de okula başladım, baleye geçtim. İkinci sınıfta kendi kendime dedim ki ya ben hayatımın sonuna kadar kuğu taklidi mi yapacağım? Ve bu soruma kimse cevap veremedi. Çünkü her zaman Kuğu Gölü çalıştık. Yani benim öğrendiğim sanat Kuğu Gölü idi ve en sakın sanat Kuğu Gölü'dür gibi bir yaklaşım vardı.

Bu bir süre sonra gerçekten beni çok sıkılmaya başladı yani bunun dışında ne yapabilirim dediğimde bir iki eğitmenim, aç müziği dans et dedi. Şimdi o kelime o kadar önemli bir şey oldu ki benim için o dönemde, ki seksen beş, seksen altı dönemiydi bu müziği açıp dans etmek konservatuarda bile, ya bu kızın herhalde sorunu var gibi yaklaşımına neden oldu. Neyse ki yoktu, çok zevk aldım ben bundan. İstanbul'a geldim, İstanbul'da da açılan bölümümün ilk öğrencisiydim. Yani o zaman modern dans bölümü olarak açıldı, ben üniversitede bale bölümü okuyordum ve modern dansa geçtim. Ne olduğunu bilmiyordum ama sadece belki kapı açılır diye geçtim.

Dolayısıyla kamusal hiç bir geçmişi yoktu kimse de bilmiyordu buradan mezun olan ne yapar garantisiz olmadan okumaya başladım. Bu ailem için ve sosyal çevrem için çok önemli bir şeydi çünkü siz Türkiye'de okuduğunuz zaman ya da çocuğunuz okuduğu zaman diyorsunuz ki şu üniversiteye gideceksin bu bölümden mezun olacaksın ne yapacaksın? Ben bu sorunun cevabını hiç bilemedim. Üniversite bir ikide hep araştırmaya devam etti ve bu beni yani bu bilememe dolayısıyla herhangi bir yere ait olmama hissi, daha zengin bir araştırma yöntemleri bulmama araştırmama neden oldu. Yine şansım yaver gitti evet yurt dışı ilişkilerimi erken internetin ve cep telefonunun olmadığı bir dönemde kurabildiğim için kendimi gerçekten şanslı hissediyorum. Üniversite dörtte Amerika'ya gitmişim bir yaz bursuna. Dönüşte kendi bölümümde ders vermeye başladım kaçak olarak. Çünkü yeni öğrenciler alınmaya başlamıştı ve ben dedim ki İstanbul'u merkez yapacağım, gidip geleceğim bunu burada yapmak mümkün... Şimdi böyle dalgalanarak ve hiç bir zaman geleceğinden emin olmayarak, dolayısıyla tedirgin olarak ve hep alternatif oluşturmaya çalışarak nereden kimden ne öğrenebilirim bunu kendimde nasıl eklemledirebilirim diyerek halen kendim bu şekilde yaşamaya çalışıyorum. Şimdi kamu... Ha bu arada şöyle bir şey de var, 2000 yılında bir kolektif oluşturmaya başladım ben, Remdans diye. Bu hiç bir zaman projelerinde bir araya gelen dansçı önceden bir maaş vermiyor ya da herhangi bir yani kendi bünyesinde barındırmıyor. Tam bir kolektif, inisiyatif olarak çalışıyor. Proje bazında insanları davet ediyorum. İnsanlar yapmak istediği için gelip projeyi yapıyor. Burada şöyle bir şey var, iki yönü var bunun. Bir tanesi herkes bağımsız ve özgür olduğu için ve çeşitli yerlerde var olduğu için içeri geri geldiklerinde çok daha zengin tabii. Yani kendisini tekrar etmiyor, geliyor. Negatif olan şey ise bunu yapabilmek için başka işlerde çalışmak zorunda olduğu. Bu yani Türkiye'de zaten çok az beden odaklı sanatçı var. Toplum nüfusuna göre. Ve bunların bir çoğu kendi istediği şeyi yapabilmek için ekstra ikinci üçüncü başka işlerde çalışıyor. Mesela ben kültür bakanı olsaydım...

Koltuğa oturmuş küçük çocuk gibi hissettim kendimi... Ciddi anlamda bağımsız yani her türlü iktidar yaklaşımından ve etnik grup yaklaşımından bağımsız projelere fon sağlayacak çeşitli kaynaklar oluşturmaya çalışırdım çünkü şu anda Türkiye'nin yenilikçi bütün kanalları, alternatif tiyatrolardan, alternatif sahnelerden bedenini değiştiren, beden felsefesini topluma kazandıran gruplardan geliyor. Yenilenmeyi buradan görüyorum ben. Okulda okurken hiç bir zaman opera baleye girme gibi bir derdim olmadı, çünkü memurlaşmaktan çok korktum yani bunu da itiraf etmek istiyorum. Ancak şu anda ya bu yanlış anlaşılmasın çok saygı duyduğum her zaman... Şu anda da ara sıra gidip ders veriyorum, sorguluyorum. Memur olursam arayışım durursa, sağlam bir zemine otursam o zaman ben ne üretip de uyandıracığım kendimi nasıl sorgulayacağım? O yüzden opera baleden biraz uzak durmayı tercih ettim şahsen. Şimdi bugüne baktığım zaman da hani geleceği hiç bir zaman garantili olmamış biri olarak çok rahatsızlık duymuyorum, aksine bu fırsatı oluşturması bile bana iyi geliyor hani kötü olan durumlar insanı uyandırmış ya bu uyandırma hikayesi bu durumu çok iyi geliyor.

Şöyle bir şey düşünüyorum hani sanatın bir böyle oymalı kıyafet dolabının üzerinde duran bir vazodan değil de hayatın ve yaşamın kalitesi ve özü olduğunu ve oradan ayrı bir şey olmadığını biz yaşarsak ve bunu yayarsak zaten bununla birlikte büyük dalgalar açacağımıza inanıyorum. Çünkü sanat kodladığımız yenilik analiz sorgulama dönüşüm zaten hayatın çekirdeğidir. Ve bu dönüşüm sizi, beni, içinde yaşadığım küçük toplumumu ve toplumları değiştirecektir. Bu durumda da hani devletten tek isteyeceğim belki biraz daha özgür ve korkmadan kendisini sorgulayan yenilikçi insanlardan korkmadan onların bağımsız olabileceği bir iskelet oluşturmak. Ve o noktada onları serbest bırakmak. Sen gel beni tehdit et yere düşersen ben seni kaldırıyorum diyebileceği bir organizma yaratmasını sağlamasını isterim açıkçası. Genel olarak disiplin ne olursa olsun bir beden felsefesi yaratmamız gerektiğini düşünüyorum.

Beden felsefesi yaratırsak ve geliştirirsek dediğim gibi disiplin ne olursa olsun yer konum cins etnik kimlik sınırlarının olmadığını göreceksiniz. Hayal kırıklıklarım da oldu son dönemde. 2010 Avrupa Kültür Başkenti olduktan sonra İstanbul, gelen hareket çok güzeldi. Sonrasında çalışabileceğim açık bir mekanımız bile kalmadı. Bunları sorgulamak isterim. Yani Türkiye'deki bağımsız sanatçıların, kim olursa olsun, hangi disiplinden, hangi etnik kökenden olursa olsun-demek zorunda kalkıyorum- bir araya gelip kafa patlatabileceği, zaman geçirebileceği, mekanlar oluşturulmadı. Bunun büyük bir kayıp olduğu ve hayal kırıklığı yaşadığımı söylemek istiyorum.

Kesinlikle katılıyorum; genel revizyondan, dallanmaktan budaklanmaktan korkmamalıyız ve biraz da tehlikeli görüyorum. Sadece opera, bale, tiyatro değildir sanat. Bizim bir var olma şeklimiz olmalıdır üretim ve dönüşüm diye düşünüyorum. Bir de ben bazen izin alamıyorum kamusal alanda evet. Bir de bazen izinsiz adı altında yapıyoruz gösterilerimizi, izin alamıyoruz. Sorun olmuyor yani. Ancak içinde bulunduğumuz durumda devlet balesinin kapatılması gibi bir şey söz konusu olamaz diye düşünüyorum . Ayrıca zaten seksen bir tane ilimiz var, seksen bir tane devlet balesi olması gerekir. Yani bu okuldur laboratuardır. Mutlaka olması gerekir. Hani kapatılırsa değil, ben neden şu anda balenin ya da tiyatronun tıkanıdığını düşünürsek biz bundan daha güçlü çıkarız diye düşünüyorum. Dolayısıyla kapatılmasını kabul edemezler herhalde ben opera balede çalışan bir balerin olsam hayatta kabul etmem ve kapatılmaması için daha çok çalışırım daha fazla yere yayılırım, o kadar güçlü olurum ki gençleri arkama alırım kapatılamaz hale getiririm. Ama “Kapatılırsa” diye başladığımız bir tartışmada zaten kabullenme de başladığı için bunu

*Burcu Pelvanoğlu
MSGSÜ Öğretim Üyesi*

Şimdi en sıkıntılı alanlardan biri galiba plastic sanatlar. Kendi alanımı kayırıyor gibi olmayayım ama en sorunlu alanlardan biri maalesef. Şimdi çok yasadan anlayan birisi değilim, okuyup anlamaya çalışırken sıkıldığımı da itiraf edeyim. Ama şöyle bir şey düşündüm; bazen bir şeyi tanımlarken onun nasıl bir şey olmadığını tanımlarsak da bizi sonuca götürebiliyor. Ne yanlışlar yaptık acaba bunları hatırlamak belki, ne yapmamalıyız bundan sonrası konusunda bize fikir verebilir diye düşünüyorum. Bir kere en büyük yanlış, bir kaç örnek vererek açıklayacağım. Devlet lütfen sanatı falan sevdirmeye çalışmasın, beceremiyor çünkü. Hani bir şekilde eline yüzüne bulaşıyor onun. Nasıl mesela? Çünkü müdahale ediyor, duramıyor tutamıyor kendini.

Mesela enteresandır şu neo osmanlı dönemine girecek olursak aslında sanattaki sivilleşme yolundaki adımın ilk kez halife Abdülmecit ile atıldığını biliyor muyuz, Osmanlı Ressamlar Cemiyeti ve Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Gazetesiyle. Neydi amacı aslında, sanatı sarayın elinden kurtarmaktı. Çünkü orada laf anlatamadığı da bir çok makam merci vardı diyelim. Dolayısıyla sanatçılara burs vererek onların bir yayın çıkarmasını sağlayarak 1914 kuşağı sanatçılarında gazete çıkarmasını sağlayarak, bir eleştirinin başlamasını sağlayarak ve kendini geriye çekerek bu işi başlatmıştı. Şimdi cumhuriyet dönemine geldiğimizde, bu yönde bira devam etmeye çalıştı ama biraz emekledi maalesef. Çünkü alan genişledi. Şimdi bu dönemde, tabii ki sanat ortamı dediğimiz zaman da yüz kişilik ortamdan bahsediyoruz, akademi akademinin öğrenci ile hocası zaten 1925'lerde yirmi bilemedin otuz kişi.

Devlet erkanı da saatlerin alıcısı, sergi gezicisi gibi. Burada bir sorun vardı. Sanatı yaygınlaştırma politikasında, Cumhuriyet Halk Partisi'nin ciddi bir problemi vardı. Çünkü bir içerik ister istemez empoze edilir oldu. Zaten sanatçılar, cumhuriyet yeni kurulmuş heyecanlı bir şekilde zaten cumhuriyetin değerlerini ister istemez görselleştiriyorlardı. Sergiler yapıldı mesela 1933-1936 arasında. Şeye bakmanızı tavsiye ederim, görsel getirmedim böyle bir düzen olacağını tahmin edemedim. Mesela Zeki Faik İzer'in İnkılap Yolu'nda eserine 1933'teki. Bir de Zeki Faik İzer'in diğer keyif alabileceğiniz resimlerine. Refik Ekipman'ın caz bandına tam modernleşmenin simgesi işte bir yeni modayı görselleştiren çok güzel bir resimdir. Aynı tarihte yaptığı Türkiye Büyük Millet

Meclisi resmine. Biraz içi acıyor insanın. Çok sapla saman birbirine karışmış durumda. İnkılap sergileri kendi kendini feshetti 1933-1936 yıllarında çünkü sanatçılar da bu işin komik olduğunu itiraf ettiler. Bu yurt gezilerine evrildi 1938-1943 arasında.

Aslında erken cumhuriyet döneminde de kültür bakımından ikiye ayırmak gerekirse İnönü durumunda bütün yanlışların çoğunluğunun o dönemde yapıldığını söylemek lazım. Yani 1923-1938 arası bir dönem, 1938-1950 arası bir dönem olarak düşünürsek... Mesela neler yapıldı, yurt gezileri çok başarılı bir projeydi çok başarılı sonuçlar verebilirdi. Sanatçılar çok heyecanlıydı. Sanatçı dediğimiz akademide hocaydı, Gazi'de hocaydı bir de Gazi vardı o dönemde sanat eğitimi veren, bu nitelikte hoca yetiştiren. Burada kura çekildi, o kurada size hangi il çıkıyorsa yaz ayında bu işi yapabilirsiniz yaz ayında gidiyordunuz ile, orada resimler yapıyordunuz halkevleriydi zaten resim kursları 1932 itibarıyla açılan. Orada biraz çocuklara resim yapma, resim değerlendirme yapıyordunuz. Her şey çok güzel işlenebilirdi. Ama ne oldu, Avni Arbaş bir gün bir mektup yazdı milli eğitim bakanlığına. Siirt'e çıkıyor Avni Arbaş'ın kurası ve diyor ki, beni öyle bir durumda anadoluya götürüyorsunuz ki savaştan yeni çıkmışız, bir yere kadar otobüsle gittim, ondan sonra jandarma arabasıyla beni götürüyorsunuz. Jandarma görünce kaçıyorlar zaten, beni de görünce kaçtılar bir işe yaramadı bu gezi diyor. Avni Arbaş'ın resimleri sergilenmiyor. İkinci örneğim Cemal Bingöl, biri kırk bir biri kırk iki...

Cemal Bingöl'e de kurada Bingöl çıkıyor tesadüfen. O da aynı şekilde mektup yolluyor. Bu iki mektup bu insanların komünist damgası yemesine sebep oluyor çünkü bir komünizm korkusu vardı bu dönemde. Yeniler grubu ressamların başına gelen en kötü şey. Cemal Bingöl'ünkü de Bingöl'de halk ağrıdan yatarken ben onlara resim yapalım demek abes kaçıyor. Buna gerçi ben katılmıyorum, yemek içmek gibi bir ihtiyaç olmalıydı. Sanatın kendisi bir eğitimsizlik gibi görülmemeli. Dolayısıyla bu süreç iyi yönetilmediği için yurt gezileri de kendi kendini fethetmek zorunda kalıyor. Geliyorum resim heykel müzesine, biz hep bunları alelacele açıyoruz. Hala konuşuyoruz resim heykel müzesinin sorunlarını...

Devredilmedi çalındı. Elimizden gasp edildi, alındı. Dolayısıyla yine bir açıp kapattığımız bir müze sorunumuz oldu. Bütçesi olmadı vesayemiz olmadı... Akademinin belinde kambur oldu, yetemedi çünkü. Bürokrasiye bağlı kalındı... Çok uzatmıyorum yani böyle 1950'lere kadar bazı şeyleri el yordamıyla bulmaya çalıştık. Altmışlarla birlikte devlet himayesinde biraz serbestleşmeye

gidildi, bu sefer de kantarın topuzu kaçtı bu sefer de hiç umurunda olmadı kùltür devlet politikalarında yer etmemeye başladı.

Altmışlarla başlayan bu süreç devam etti, hemen bir şey okuyacağım, seksen darbesinden sonra milli güvenlik politikası da kùltürün çerçevesini belirliyor. Ve diyor ki, milli güvenlik politikasının esaslarında bir bölümünde; "Türk Kùltürü ve sanatı araştırılmalı, değerlendirilmeli ve yurt ihtisasına yayılarak topluma tanıtılması sağlanmalı. Özellikle Türk Sanatı ve Müziği, ulusal duyguyu aksettirecek şekilde geliştirilmeli, kùltürel kalkınma perspektif plan ve uzun vadeli plan şeklinde gerçekleştirilmeli." Var mı bir şey anlayan? Somut bir şey söylemiyor afaki laflar aslında. Aynı şekilde Tüsak'ın da gerekçesine baktığımızda, "Sanat devletin himayesi altına alınmış ve kùltür politikalarında itici güç kabul edilmiştir." Çok merak ediyorum kim yazdı altmışlarda kim ilgilendi acaba. Bu doğrultuda kurulan sanat kurumları diyor, bunun da güzel sanatlar müdürlüğü olduğunu söylüyor. Bu çerçeveden bakıldığında ÷lkemizde kùltürel ve sanatsal etkinlikle ağırlıkla gerçekleştirilmektedir. Ne var hiç yani devlet eliyle gerçekleştirilen sürekli? Bir paçavraya dönüşen devlet resim heykel sergileri. 1939'da başlayan ama hiç bir esamesi kalmayan artık.

Yine aldığım bir şey. Anayasanın sanatı ve sanatçmayı koruması başlıklı altmış dördüncü maddesi "Devlet sanat faaliyetlerini ve sanatçmayı korur. Sanat eserlerinin koruması desteklemesi için çalışır ve tedbir alır." Dolayısıyla görüyoruz ki bu yasa tasarısını hazırlayanlar sanatın içinde değiller, kùltür ortamının K'sini bilmiyorlar. Böyle afaki laflarla karşımıza çıkıyorlar. 2000'lerde başka bir tartışma çıktı. Yani benim demek istediğim şey, devlet destek verecekse çok gölge etmesin ne olur. Bunun örnekleri de var biraz önce Serhan Bey bahsetti İngiltere'den, Fransa'dan örnek alınabilir mesela bir bölge konseyi kurumları ve bölge koleksiyonları gibi yerel ve ÷lke geneline yayılan koleksiyonlar gibi oralara ayrılan proje desteklemeli kendini işin içine çok katmadan var olan ortamı ayakta tutmaya çalışan destek olmalı görünemez desteği olmalı. Yanlış anlaşılсын istemem. Tabii ki destek mutlaka lazım. Ama müdahil olmasın demek istiyorum aslında.

Orhan Alkaya
Şair - Oyuncu - Yönetmen
Eski İBB Şehir Tiyatroları Genel Sanat Yönetmeni

Herkesin bildiği bir latin sözü vardır. Sanat uzun hayat kısa. Bunu bir çizgi olarak koyuyorum, içinde bulunduğumuz bunaltıcı daraltıcı zamanı iki anlamda düşünüyorum. Onu da konuşmanın içinde söylemeye çalışacağım. Şimdi niye biz buradayız, çünkü bir oyun vardı akıl hastanesinden kaçmış bir grup deli, karların yolu kapattığı bir kasabaya gelirler. Ve o gelenler kaymakam ve hakim olduğu düşünülür. Ve onlar bir kış boyunca kasabayı yönetirler. Pek de güzel yönetirler aslında. Şimdi şöyle bir durum var, bu kötüler bir de kötü yönetiyorlar. Sanki biraz böyle. Biz Tüsak diye tuhaf bir oluşumu görmekten sıkıldık artık. Aslında Murat Bey özetledi. Hukuk diliyle utandır falan ama yok cehennemdeki hükümdarlarla gidiyor Ama kısaca yine altını çizmek istiyorum çünkü bir şeyin yanlış anlaşılmasını istemiyorum. Öncelik bu Tüsak gelir kurumuna karşıyız. Bunun altını kalınca çizmek istiyorum, ki ileride söyleyeceğim şeyler yanlış anlaşılmasın. Birinci temel nedeni, Tüsak mevcut kurumlarının 50:55* ortadan kaldırarak var olmayı hedefleyen bir kanun tasarısıdır. Birinci ana nedeni budur. Tüsak'ın var oluş nedeni de budur. Yani aslında kısaca tiyatroyu baleyı kapatın kardeşim, bu iş bitsin deseler, Tüsak'a gerek kalmayacak. Tüsak'ın ortaya çıkma nedeni tamamiyle mevcut kurumları ortadan kaldırmak. Tamamiyle. İkinci nedeni, bir özel sanat konseyinin kurulması 1978'de İngiliz modeli Britanya Sanat Konseyi kurulmasını arzu eden geniş bir kesim vardı, bizim etrafımızda böyle bir modeli arıyordu. Ama Tüsak böyle bir model değil çünkü yönetim kurulu on bir üyeden oluşuyor. On bir üyeyi de bakanlar kurulu atıyor. Bakanlar kurulu resmen yaklaşık bin beş yüz yıl yaşayacağı varsayılan bir adamın başkanlık yaptığı bir kurul anlamına gelir. Karşı olmamızın üçüncü nedeni de, Tüsak'ın bütün çalışanları, 657 sayılı devlet kanununa göre devlet memuru yapılıyor. Bakın sürekli vurgulandıkları yer, "Bunlar devlet memuru, memurdan sanatçı olmaz" diyorlar. Sürekli bunları vurguluyorlar yalnız. Ak Parti'nin sitesini açın, orada da komik bir yazı var, memur sanatçı diyor. Türkiye'deki sanat alanındaki çalışmalara fonlama yapacak, turbasyon sağlayacak bir üst yapı kurulumu, bu üst yapı kurulumu kendi parasını kendi fonlamak üzere bir havuzdan çekeceği parayı kendisi için kullanan bir prodüktör olarak kendini tayin ediyor. Saçma sapan bir hukuksuz durum. Özel olmayan bakanlar kurumuna tabii olan devlet memuru sayılan

kurum oldu. Yani size bir yardımda bir fon aldığında bu fonları faiziyle geri alabileceği bir mekanizma oluşturulmuş. Şimdi buradan baktığınız zaman önceliğimiz bugün bu güneşli havayı bu salonda geçirmemizin nedeni memur gömleğini giymeyeceğiz diye karşı çıkıyor olmamız. Ama bir şey daha var. Türkiye'deki öncelikle tartışılan kurumlar yok olacağı için yani devlet bale opera senfoni orkestrasının güzel sanatların genel müdürlüklerinin ortadan kalkmasına yol açacağı için öncelikle bu işi tartışıyoruz. Bunun dışında hiç bir sorun yok, her şey yolunda ve her şey yolundayken kapatılmasını istemek, doğru olmaz. Bu kurumları yok etmek, çok uzun zamandır revizyona ihtiyaç duyan, yeniden yapılanmaya ihtiyaç duyan zaman içerisinde aşınmış yağları da barındıran kurumlardır, bugün bunu beraberinde konuşmak zorunda olduğumu düşünüyorum. Sadece illa tarihsel terminoloji ile bir benzetme yapmak gerekirse vandalizm diyebileceğimiz, üretimin niteliğini nasıl yükseltebiliriz nasıl yaygınlaştırabiliriz, bunlara da bakmak zorundayız. Hep iyilikleriyle anmak ya da hep zorluklarıyla anmak ikisi de problemlidir. Türkiye Cumhuriyet'ini Atatürk kurdu, yönetti, dünyanın en güzel şeyidir diyerek ne kadar sınırlandırabiliriz ki? Bir modernitenin son döneminde ait İtalyan faşizmi gibi Sovyet komunizmi gibi olmamalı. Kendi içinde çok ciddi sorunları var yok değildir. Yani kar edilecek kurumlar var, kar edilmeyecek hatta zarar edilecek kurumlar var. Fakat ikisine de ihtiyaç vardır. Yaratılacak mali havuz ikisine de dengeli olarak dağıtılmalı. Sanat yorumlarının desteğine de çok esaslı desteğe ihtiyaç var. 1927 yılında çıkan bir kanuna istinaden şehir tiyatrolarının kurumsallaşması bir müdürlük olarak tarif edildi. Belediye müdürü gibi olması düşünüldü. Kamu bütçesinden şehir tiyatrolarının yararlanması amaçlanan bir düzenlemeydi. Dolayısıyla bugün tartışılan olası modellerden birisi de müdürlüktür. Şu anda Türkiye'de yerel yönetim, sanat faaliyetlerinin düzenlenmesiyle ilgili baz alınan modellerden birisi de müdürlüktür. Cumhurbaşkanı senfoni orkestrası 1930'larda kuruldu. Eski bir yapı ama 1949'da çok önemli bir deneyim üzerine kurulan devlet tiyatroları var. 1946 yılında çıkan Federal Almanya kanunuyla çok büyük benzerlikleri var. Dolayısıyla yine dönemin çok önünde, çok ilerisinde bir özerk sanat modelidir devlet tiyatroları kanunu 5441 sayılı kanun. Bugünkü haliyle bile devlet tiyatroları son derece yeterli, özerkliği teminat altına alan, yaratıcı faaliyeti zirhıyla barındıran son derece pozitif bir kanundur. Şehir tiyatrosu, İstanbul Şehir Tiyatrosu yüz yıllık bir kurum. Hiçbiriniz farkında değilsiniz ama yüzüncü yılına girdi sayılır. On bir sahnesi olan bir tiyatro. Bu sahnelerin lokasyonlarına baktığınız zaman mesela Kadıköy'de bir sahne var. Oradaki seyirci profili, altmış beş yıldır yetmiş yıldır tiyatro seyreden seyirciyi barındırıyor içinde. Kağıthane'de sahne var. Orada hiç karşılaşılmamış. Her bölgeden insan var.

Ama mesela Gaziosmanpaşa'da bir sahne var. Oradaki daha naif. Göçmenler var, Karadeniz göçmeni var, balkan göçmeni var, böyle bir yapı içerisinde tiyatro faaliyetini tek merkezden yürütmek ne kadar gerçekçidir ve biz nereye doğru bir hedef belirlemeliyiz? Bunların da tartışılması lazım. Her olayı başından sonuna kadar yaşamış biri olarak söyleyeyim, meslek içindeki meslektaş arasındaki muhafazakarlık ve muhafazakarlığın etkisiyle oluşan tartışma dilindeki çatışmacılık bir süre sonra, deneyimlerle bir adım daha ileriye doğru gitmek önündeki en büyük engeli oluşturuyor. Ben tiyatroya girdiğimde on sekiz yaşında bir adamdım. Kendini adam sanan biriydim daha doğrusu. Tıfıldım. Ama ilk ben gördüğüm birbiriyle tartışan ama bunu çok kırıncı bir dille yapan insan topluluğu bir arada olduğu. Yaklaşık beşinci dakikada biri çok yüksek sesle bir şey söyler ve ondan sonra konuşma inanılmaz bir hale gelirdi. Şimdi bu bizim bir alışkanlığımız belki ama bir süre sonra sağlıklı tartışmayı önleyen dil haline geliyor. Her alanda deneyim biriktirmek ve deneyimleri yaratıcı şekle dönüştürmek konusunda fukarayız. Sağlıklı bir darbe edebiyatı, sanatı üretmedik. Ama bir on iki Eylül sinemasının klişesiyle karşılaşan bilir, korkularla çatışmacı dille bir türlü hesaplaşmıyoruz maalesef. Ve şunu öneriyorum, gerek devlet tiyatroları gerek yerel yönetim tiyatroları ki artırılmak şartıyla, ki Türkiye'de şu anda yalnızca dört tane yerel yönetim toplulukları vardır sayıştaydan yönetmeliği geçmiş sadece dört tane tiyatro vardır. Madem ev sahibiz CHP ve Ercan arkadaşım yüz seksen belediyeden bahsetti, o zaman tekrarlayalım, bu sayıyı aşamalı olarak hedef yüz seksen olmak üzere artırmak nasıl olmalı, bunu araştıralım. Model üretmek başlatılmalıdır. Yapmadan model üretemezsiniz, model üretmeye başlamalısınız. Britanya modelini birinci sırada konuşacağız. Tüsak hazırlayanlar Britanya, Avustralya modelini ve İtalya'yı diyorlar. İtalya tamamen farklıdır. Ama gerçek olan bir şey var; her ülke kendi modelini belirlemelidir. Ama bir şey hiç değişmez, nasıl siz kanalizasyon yapıyorsanız niyeleri sormuyorsanız alt yapı ihtiyacını neden ben karşılığını almadan yapayım diyemezseniz sanatsal yatırımlarda da diyemezsiniz çünkü bu da insanın iç hikayesidir. Bizim varlık nedenimiz ölüm korkusunu yenmemizdir. İnsanın ölüm korkusunu yenmesindeki en önemli silahı Tanrıdır. Bu Tanrısız olduğumuz anlamına gelmez. Şimdi süre bitmiş ama çok kısa şunu söylemek zorundayım. Biricisi istihdam politikalarından bizi vurmaya çalışıyorlar. Burada istihdam konusunda söylenmesi gereken pek çok model var ama herkesin bilmesi gereken şey şu; bizler devlet memuru değiliz. Çıkarılması gereken üst kanun çıkarılmadığı için sözleşmeyle çalışan sanatçılarız. 37 yıllık sanatçılık geçmişimle sürekli şunu söylemek zorunda kaldım, ben senin memurun değilim kardeşim, ben devlet memuru değilim. Ha sen bir üst kanun çıkaramadıysan bu benim sorunum

değil bu senin suçun. İki, sùrbasyon esastır. Bazılarına tam sùrbasyon esastır. Bunun da tek bir kriteri vardır. Ticari olan ve ticari olmayandır. Ticari olmayana kamu desteği verilir, ticari olana kamu desteği verilmez. Bu kadar basit. Şurada oynanan Notre Dame The Paris'e kamu desteği verilmez çünkü o ticaridir. Kendisini finanse eden bir organizasyon üretimidir. Söylemek istediğim çok Şey var ama kısaca Şunları tartışmak zorundayız bugün önümüzdeki günlerde. Şu anda var olmayan Őirke ve dernek modelleri vardır, biraz daha geniş olacak bir tartışmada bunları da tartışabiliriz. Ama Şu anda hukuk bunları öngörmemektedir. Tùsak vandalizmine de net bir Şekilde karşı çıkmak zorundayız. Ama Tùsak'a karşı çıkmamız mevcut modeller Şu an nedir, aynen devam etsin anlamına gelmemektir.

BASINDA TÜSAK SEMPOZYUMU

Cumhuriyet

01.05.2014

Özgür ve özerk

CHP Kültür Platformu'nun düzenlediği Türkiye Sanat Kurumu Sempozyumu'nun ardından

► Taslaқта "Yerel yönetimlerde, aynı ilkeler doğrultusunda düzenlemelere gidilmeli, kültür ve sanatla ilgili birimlerin özgürce çalışabilmelerinin güvence altına alınması için özerk yapılanma gerçekleştirilmeli" deniliyor.

Ercan Karakaş

ASLI ULUŞAHİN

Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) geçen pazar İstanbul'da düzenlediği, CHP yöneticilerinin yanı sıra sanat alanında etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin de katıldığı Türkiye Sanat Kurumu (TÜSAK) Sempozyumu'ndan, hükümetin TÜSAK Yasa Tasarısı'na karşı ortak bir hareket planı çıkmadı, ama kayda değer iki gelişme yaşandı.

İlki, eski kültür bakanlarından, CHP Parti Meclisi üyeleri Ercan Karakaş ile Fikri Sağlar'ın, partinin bundan böyle TÜSAK'a karşı mücadele yürüteceği yönündeki mesajlarıydı.

Fikri Sağlar, sanatçılarla birlikte eylem planı oluşturmak için çalışacaklarını söylerken, Ercan Karakaş da sempozyumun düzenleyicisi CHP Kültür Platformu'nu işaret ederek platformun hem TÜSAK'a karşı hem de partinin kültür politikasını geliştirmek için etkinlik göstereceğini belirtti.

İkinci gelişme, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'na sunulmasının ardından toplantıda okunan ve parti yetkililerinin, sonrasında temel alınabileceğini ifade ettiği özerk sanat kurumu taslağıydı.

Zeynep Altınok Akatlı, Yücel Erten, Orhan Alkaya, Serhan Hali ve Veddi Sayar gibi isimlerin hazırladığı bu taslaқта ilk dikkati çeken, bilim ve sanatın korunmasının devletin görevi olarak tanımlanması ve kurumların

► Hazırlanan Özerk Sanat Kurumu taslağında "Çağdaş ve uygar devlet, sanatın özgürce üretilmesini sağlar ama sanatın nasıl olmasını gerektirmez" deniliyor ve kurulması istenen kurumda, sanatçıların ağırlıkta olduğu, seçilmiş bir yönetim öngörülüyor.

Zeynep Altınok Akatlı

özergiliği ile ifade özgürlüğüne yapılan vurguydu.

"Çağdaş ve uygar devlet, sanatın özgürce üretilmesini sağlar, ama sanatın nasıl olması gerektiğine karışmaz" denilen metinde, kurulması istenen özerk sanat kurumunda, sanatçıların ağırlıkta olduğu, seçilmiş bir yönetim öngörülüyordu.

Taslağın TÜSAK'tan ayrılan temel noktalarından biri ise kurumun Bakanlar Kurulu ya da bakanlığa değil, tarafsız bir makam olarak görülen Cumhurbaşkanlığı'na bağlı olması önerisiydi.

Özerk sanat kurumu dışında, "dünyeye hakları", "müzeler ve kültür varlıkları" gibi yeni kurumlardan söz edilen taslaқта, tüm yapıların yerinden yönetilmesi hedefleniyordu.

Sanat kurumlarının "merkeziyetçi hantal yapıdan kurtaracak" bu çözümün nasıl yaratılacağına metinde yer verilmiş de, Yücel Erten'in toplantıdaki konuşmasında ayrıntılar vardı.

Erten, "genel müdürleri, hükümetteki hava değişimiyle değiştirilebilen bir yapıya" benzetirken bu sistem sürdürülecektir denilen sanatın müdahalesinin engellenemeyeceğini söylüyor, kurumlarını var olan yasaalarında "sadece 6 maddenin değişmesiyle" yerinden yönetiminin sağlanabileceğini belirtiyordu. Taslaқта öne çıkan diğer konu yerel yönetimlerle ilgiliydi ve metinde "Yerel yönetimlerde, aynı ilkeler doğrultusunda düzenleme-

lere gidilmeli, kültür ve sanatla ilgili birimlerin özgürce çalışabilmelerinin güvence altına alınması için özerk yapılanma gerçekleştirilmeli" ifadesi yer alıyordu. Ercan Karakaş'ın söylediğine göre, CHP Kültür Platformu'nun bir sonraki çalışması "Yerel Yönetimler ve Sanat" başlığında yapılacak. Dolayısıyla bu iki gelişme, CHP'nin TÜSAK'la ilgili atacağı adımları ve son seçimlerde kazanacağı belediyelerdeki uygulamalarını değerlendiren birer veri olarak önümüzde duracak.

Cumhuriyet

28.04.2014

CHP'NİN KÜLTÜR PLATFORMU

'TÜSAK sanata saldırıdır'

Kültür Servisi - CHP Kültür Platformu toplantısında bir araya gelen sanatçılar, AKP hükümetinin getirmiş olduğu Türkiye Sanat Kurumu (TÜSAK) yasa tasarısını "sanata saldırı"ya dönüştüğü vurguladı.

CHP Kültür Platformu'nun düzenlediği Türkiye Sanat Kurumu Sempozyumu, dün İstanbul'da Plaza Otel'de yapıldı. Toplantıya CHP Genel Başkan Yardımcısı Sencer Aytaç, CHP'li eski Kültür bakanları Ervan Karacaoğlu ve Fikri Sağlar'ın yanı sıra eski Kültür Bakanlığı müsteşarı yardımcısı'nı Murat Katoğlu, Hasan Hüseyin Akbulut, eski Devlet Tiyatroları Genel Müdürü Yücel Erten, eski İHH Şehit Tiyatroları Genel Sanat Yönetmeni Orhan Alkaya ile sanatçılar, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri katıldı.

'İletişim köprüsü kuracağız'

Toplantıda konuşan CHP Genel Başkan Yardımcısı Sencer Aytaç, "Sanata çok ciddi önem vermiş ama yerinde değil. Genel Başkan ile de dostluk ilişkilerimiz var. Sanatçılarla ilişkiler konusunda en geniş anlamda, CHP ile sanat ve sanatçılar arasında yeni bir iletişim köprüsü kuracağız" dedi. CHP'li eski Kültür Bakan Ervan Karacaoğlu da sanatın gelişmesi için demokratik, ilde özgürlüğüne ihtiyaç olduğunu, ancak AKP hükümetinin sanatsal alana yönelik saldırısını belirtti.

Soruş konuşmasında Veddi Sayar, son 12 yıl içinde ülkelerin Cumhuriyetin Kültür politikasını İslam referanslarla oluşturmuş olduğunu ve bu Kültür politikası ile kimse emeye çalıştığı, buna da protestolarla karşılanarak iletişime girmeye çalıştıklarını söyledi. Anılarından Sayar, Zeynep Akatlı Altın, Orhan Alkaya, Serhan Bal, Yücel Erten'le birlikte hazırladıkları ve nasıl bir özerk sanat kurumu istediklerini anlattı. Mevcut yapı

dele olduğunu belirtti. "Mevcut yapıda TÜSAK değil" diyen Hasan Hüseyin Akbulut ise AKP'nin ülkedeki geldiği günden bugüne sanata ve kültüre yönelik saldırılarını sıraladı. Kültür Bakanlığı'na tutumunun etkisiz olduğunu belirterek AKM'nin, sanat galerilerinin kapatılmasını örnek vererek AKbulut "Başbakan yarı Türkiye diyor, mevzuat kültürümüzü firmaların politikalarıyla nasıl bir Türkiye yaradacak istendiği" diye konuştu.

'Mevcut yapı değişmeli'

Yücel Erten, hayal ettiği sanat kurumunu "demokratik yönetimlerle oluşmuş, idari ve mali özerkliğe sahip, tutarlı, kaynaklıya, yerel ve yurtdışı kuruluşlarla, repertuarın genişletilmesiyle bir Türkiye Özerk Sanat Kurumu" olarak tanımladı.

Orhan Alkaya, TÜSAK'ın köprü olduğu iddiasını silyenken mevcut yapının da değişmesi gerektiğini söyledi. Türkiye'de yönetilebilir olan yalnızca 4 belediyeye tiyatrosu olduğunu ifade etti.

Toplantının kapanış konuşmasını ise Fikri Sağlar yaptı. "Baskıcı siyasetler her zaman sanatı, sanatçıyı yok etmeye çalışır. Ama bunu yapmaları mümkün değildir, o zaman da kendi iletişimlerine uygun sanat yaratmaya uğraşılır" diyen Sağlar, "TRP'den bir farkı yok" diye tanımladığı TÜSAK'ın bir amaçla kurulmuş olduğunu söyledi. Kültür Bakanı olduğu 49. hükümet döneminde Özerk Sanat Kurumunu kurmak için atıkları adlarını ve sanatçılara atıldıkları kaynakları anlattı. Sağlar sözlerini şöyle sürdürdü:

"Kartımızda Vahabî anlayış sorgulayan hükümet var. Vahabîlikte kimin insan istemiyor, onlar için akıl önemli değildir. İslam kültürü hükümdar. Sanat AKP için önemli değil. Eğitim, hukuktan sonra ikinci sanata saldırıyorlar. O zaman bizim yapmamız gereken buna karşı direnmek. Sanat kurumları, üniversiteler, Gezi İstidatlarındaki anlayış bir sistem planı oluşturmalı ve bu siyasetçileri yönlendirmeli."

SERHAN BALI

[Tüm Yazıları](#)

Beğen Paylaş Yazdır İncele Paylaş

Artık TÜSAK CHP'nin de gündeminde

29/04/2014 A*

Önceki gün Türkiye Sanat Kurumu Sempozyumu' düzenleyen CHP, TÜSAK konusunda tavır almakta geçtikliğini kabul edip artık daha aktif olacağını ilan etti.

TÜSAK yasa tasarısı CHP'nin gündemine resmen girdi. CHP Kültür Platformu'nun düzenlediği Türkiye Sanat Kurumu Sempozyumu İstanbul Plaza Otel'de 27 Nisan Pazar günü 11.00-18.30 arasında yapıldı. Yücel Erten, Vecdi Sayar, Orman Akkaya, Zeynep Altınok Alattı ve benimiz arasında son birkaç aydır düzenli toplantılarla fikir alışverişini yaşadığımız TÜSAK' ve Özerk Sanat Kurseyi' konuları, toplantılarımızda katılan CHP Parti Meclisi Üyesi, eski Kültür Bakanı Ercan Karakaş'ın önerisiyle düzenlenen sempozyuma masaya yatırıldı.

Açılış yapan CHP'nin Kültür Platformu'ndan da sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Sencer Ayata, parti olarak TÜSAK'ta tavır almakta geçtikmelerinin sorumluluğunu kabul ettiklerinin altını çizerek bu konu öncelikli olmak üzere sanatçıları ilgilendiren her konuda artık daha aktif olacağını söyledi. Kültür projelerinin sorumlusu Ercan Karakaş ise Ayata'nın sözlerine daha da açıklık getirip TÜSAK sempozyumunun CHP'nin sanatçılarla kurduğu yakın temasta ilk adım olduğunu, başka sempozyumlar da yapılacağını ve böylece hem parti içinde hem de kamuoyunda sanat alanında duyarlık oluşturulacağını söyledi. Karakaş, sekiz eski kültür bakanının TÜSAK aleyhine kaleme aldıkları metni birkaç gün içinde kamuoyuyla paylaşacakları bilgisini verip CHP'nin bir sonraki sempozyumunun yetel belediyeler ve sanat ilişkisi üzerine olacağını sözlerine ekledi. Kültür-sanat adamı Vecdi Sayar ise hazırladığımız sanat politikaları üzerine özet raporu okuyarak, ödenekli sanat kurumlarını kapatmadan TÜSAK'a nasıl etkili bir alternatif geliştirebileceğimizi anlattı.

Daha sonra oturumlara geçildi. İlk oturumda söz alan Kadıköy Belediyesi Süreyya Operası Müdürü Murat Katoğlu TÜSAK getirse tarife karşılıksız sanat kurumlarının kuruluş serüvenini anlatırdan sonra, yasa tasarısının sorunu bir dile ve sanattan bahar, acemice yazıldığına dikkat çeken örnekler sıraladı. Aydınlanmanın bu tür sorunlara ya tepkiz kalırdı ya da civiz tepki verdiği yönündeki zaptıması da önemliydi. Eski Devlet Tiyatroları Genel Müdürü Yücel Erten yine son derece renkli ve etkili biçimde hazırladığı konuşmasında rakamlar da verip sanat kurumlarının ülke çapında ulaştığı kitlelerin geliştirilmesine dikkat çekti. Sanatçıların sistemin aksiyon yarılarını geçmekte sürküli rapor ederek revizyon talebinde bulunduklarını da habırlattı. Eski Kültür Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Hüseyin Akbulut TÜSAK'ın altında AKF'nin Yeni Türkiye'yi yaratmak iddiasının bir ürünü olduğunu, bu yolla yaratılmak istenenin ise "Sanatsız Türkiye" olduğunun altını çizdi. Akbulut sanata ayrılan bütçeler felanda Türkiye ve gelişmiş Avrupa ülkelerini kıyaslayan örnekler de verdi.

Berim de Kamunun sanata nasıl destek olabileceğini örnekleyen bir konuşma yaptığım ikinci oturumda koreograf Tuğçe Tunca kişisel deneyimlerinden yola çıkarak ülkemizde bağımsız sanatçı kimliğiyle çalışmanın inceliklerini anlattı. Mimar Sinan öğretim Üyesi Burcu Petvanoğlu Türkiye'de devlet-sanat ilişkisini yorumladı, konuşmasında, geçmişten örnekler vererek devletin sanatı ne zaman desteklemeye kalırsa işi ona müdahale etmeye kadar götürüldüğünü vurguladı. Eski Şehir Tiyatroları Genel Sanat Yönetmeni Orhan Akkaya ise yöneticilik deneyimleri ışığında işteye görüldüğü asassıkları vurguladı, nasıl bir sisteme gerek duyulduğu üzerine görüşlerini paylaştı.

Vecdi Sayar

vecdisayar@yahoo.com

10 Mayıs 2014 Cumartesi

[Tweet](#) 0 [+](#) 0 [Beğen](#) 4

Hayret!

O kadar çok şeye hayret etmemeye alışık ki şu günlerde... Yolsuzluklara, densizliklere, soytanıklığa... Gene de, hayret etmekten kendimi alamadığım şeyler oluyor. Geçenlerde bir gazetenin internet sayfasında gördüğüm bir yazı da bunlardan biri.

CHP Kültür, Yönetim, Bilim Platformu'nun düzenlediği TUSAK tasarıını konu alan Sempozyum'un konuşmacılarından Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Burcu Pelvanoğlu'nun yazısından söz ediyorum.

Pelvanoğlu, "programı eline aldığı ilk an umutlanmış ve 'CHP galiba Deniz Baykal zamanında entelektüel kesimle neredeyse tümüyle koparıldığı ilişkisini yeniden kurmayı hedefliyor' diye düşürmüştü", ama hayal kirliliği ile ayrılmış toplantıdan Toplantının kapanış konuşmasını yapan Fikri Sağlar'ın onun konuşmasını "düzelme cesaretinde" bulunmasına hayret etmiş!

Pelvanoğlu, Sempozyum'un "Sanat alanında kamu katkısı nasıl olmalı?" başlıklı panelinde yaptığı konuşmada, "Devletin kültür sanat alanını ya tümüyle şekillendirme güdüsüyle hareket ettiğini ya da kültür-sanat alanından tamamen elini çektiğini" belirtmiş ve "Devlet gölge etmesin başka ihsan istemez!" demeye getirmişti.

Bu görüşünü desteklemek için de, tek parti döneminde uygulanan kültür politikasından bir örnek vermiş (Anadolu'ya gönderilen ressamlar), ismarafına sanatla bir yere varılmayacağını anlatmıştı. Sağlar da, bu ressamların yalnızca "resmi" işler yaptıklarını, örneğin nü'ler de yaptıklarını söylemişti.

İsmarafa sanatı savunacağını beklemiyorsunuz herhalde, ama genç akademisyenin zamandan ve mekândan bağımsız, genel geçer bir söyleme, erken Cumhuriyet dönemi kültür-sanat politikasına getirdiği eleştiri kabul edilebilir bir şey değil.

Dönemin kültür politikasının bugün için geçerli olmayacağını söylemekle, bu politikayı tümüyle karalayıcı bir yaklaşımı savunmak aynı şey değil. **Halkevleri, Köy Enstitüleri** gibi kurumları, Anadolu'ya gönderilen ressamlar ve müzisyenlerle girilen bir sentez arayışını dönemin tarihsel-toplumsal koşulları çerçevesinde değerlendirmek ve yanın kalan bu özgün projelerin hakkını teslim etmek gerekir düşüncesindeyim.

Aksi hâlde, moda'ı geçmiş post-modern bir söylemin acemi bir uyarlaması olmaktan öteye gidemez. Olsa olsa, Baskarlık bürokratlardan işisini, sevgisini kazanır.

Pelvanoğlu'nun böyle bir niyeti yoktur elbette, ama akademisyenlere özgü (istisnalar: kastetmiyorum), bir yukardan bakıştan, bir "luzu kuru" luktan söz edilebilir. Bugün, devletin sanat kurumlarının ülkemizin kültür hayatına yaptığı olumlu katkılardan gömzezen gelmek başka nasıl açıklanabilir?

Sempozyum, Pelvanoğlu'nun dediği gibi "kendini fikri dışındaki görüşlere kapalı bir toplantı" olarak tasarılarıydı, oraya konuşmacı olarak davet edilmezdi herhalde. Görüşlerine yabancı değildik. Ama, doğrusu bu kadanni beklemiyorduk.

Sanat hayatımıza bir haçer gibi saplanması gündemde olan TUSAK tasarısı gündemde iken, devlet bu işten elini çeksin demek, AKP'nin sanatçıyı taşeronlaştırma politikasına hizmet etmek değil de nedir?

Panelin bir diğer konuşmacısı, değerli koreograf ve MSGSU Öğretim Üyesi Doç. Tuğçe Tuna da, devletin sanat politikasını eleştirirken, "hayat boyunca kuğu taklidi yapmak istemediğini" söyledi. İstanbul'un sanat ortamının dinamikliğini vurgulayan Tuna'nın, TUSAK

12.05.2014

HÜSEYİN AKBULUT Bakış Açısı

h.h.akbulut@hotmail.com

Paylaş

Beğen

Tweetle

Paylaş

Cumhuriyet Halk Partisi; 27 Nisan 2014 günü İstanbul'da "Türkiye Sanat Kurumu" başlıklı bir sempozyum düzenledi. Birçok kültür sanat insanının, alanla ilgili sivil toplum temsilcileri ile yetkili CHP'li siyasetçilerin katıldığı toplantının davetli konuşmacılardan biriydim.

"Devlet Sanat Kurumları ve TÜSAK", "Sanat Alanına Kamu Katkısı Nasıl Olmalı" ve "Sivil Toplumun Çözüm Önerileri" şeklinde, 3 ana başlık altında düzenlenen sempozyum, Ana Muhalefet Partisi CHP'nin sanat alanına ilgisi ve günümüzde bu alanda yaşanan yıkıma duyarlılığı bağlamında önem taşıyor ve bir ilki oluşturuyordu.

Sempozyuma, CHP Parti yönetiminden Genel Başkan Yardımcısı **Sencer Ayata**, Parti Meclisi Üyeleri eski kültür bakanları **Ercan Karakaş** ve **Fikri Sağlar**, yeni Genel Başkan Yardımcısı **Burhan Şenatalar** ile İstanbul İl Başkan Yardımcısı **Zeynep Altıok** düzenleyici olarak katıldılar. Parti yöneticileri, sempozyumun açılış ve kapanışında yaptıkları konuşmalarda, kültür sanat alanının önemine vurgu yaparak, bu çalışmaların sürdürüleceğini, bir sonraki çalışmanın "Yerel Yönetimler ve Kültür Sanat" başlığıyla düzenleneceğini, sempozyum görüşlerinin kitap olarak basılıp paylaşımına sunulacağını, TÜSAK'ın engellenmesi gerektiğini vurguladılar.

Özetlemek gerekirse, konuşmacılardan **Murat Katoğlu**, yasa taslağının sanat alanlarının tanımı konusunda bile kavram karışıklıklarıyla dolu olduğunu, bu haliyle yasalaşsa da uygulanmasının zor olduğunu, Cumhuriyetin kültür sanattaki kurumlaşmayı, diğer alanlardaki kalkınma hamlesiyle birlikte gerçekleştirdiğini, alana bütüncül bakışla yaklaştığını vurguladı.

Yücel Erten, Kültür ve Turizm Bakanı'nin basına yaptığı söyleşiyi konu alarak, devlet sanat üretimi ilişkisini, bu ilişkiyi Sovyetik Model olarak tanımlayan yanlış anlayışı irdeleyen ve olması gerekli siyaset konusunda bir bildiri sundu.

Benim bildirim ise, "TÜSAK; AKP'nin İnşa Etiği 'Yeni Türkiye' Siyasetinin Bir Parçasıdır" başlığını taşıyordu. Özetle "AKP'nin gündeme taşıdığı 'Türkiye Sanat

**TÜRKİYE SANAT KURUMU
(TÜSAK)
SEMPOZYUMU**